

ઑદર્ભ - પ્રસાધિનો દ્વારા અન ખાલે-પ્રદાર્યો દ્વારા....

ધેર ધેર ધાર હિંમ

૧૦૭

સંપાદક • મુનિશ્રી ચન્દ્રશેખરવિજયજી

કમલ પ્રકાશન ટ્રસ્ટ

આર્ય પ્રજાજનો ! સાવધાન !

- દેશ (રાષ્ટ્રની ધરતી)ને આબાદ બનાવવાની ભયંકર ઘેલજાને કારણે ભારતના બુદ્ધિજીવીઓ (દેશી અંગ્રેજ) લોકોએ પ્રજાના સાચા સુખ અને શાન્તિની કપર ખોદી નાખી છે. પ્રજાને હિતકર એવી મોક્ષપ્રધાન ચાર પુરુષાર્થના સંસ્કૃતિના ગળે ટૂંપો દઈ દીધો છે. ધરતીના જ હિતને ખાતર ઘણેલું બંધારણ જે પ્રજાના હિતના લક્ષ્યપૂર્વક હજી પણ નહિ સુધરાવે તો આર્યવર્તની મહા પ્રજાનું ભાવિ અતિ ભયાનક જણાય છે.
- પ્રાથમિક પદ્ધતિના શિક્ષણે માનવને સ્વાર્થાન્ધ અને નાસ્તિક બનાવ્યો છે. ઈશ્વરપ્રીતિ અને પાપભીતિના પાઠો મળ્યુથીમાં જ હજી પણ નહિ આવે તો કેટલાક સ્વાર્થાન્ધ એવા શિક્ષક અને બુદ્ધિજીવી માનવો દેશના ચાવી રૂપ સ્થાનો ઉપર ચડી જઈને સમગ્ર પ્રજાને ભણાચાર, અનાચાર અને માંસાહારની અગન-જ્વાળાઓમાં હજી પણ વધુ ધંકલી મૂકશે.
- દેશી અંગ્રેજોની સાંસ્કૃતિક મર્યાદાઓ પ્રત્યેની કારમી સૂઝમાંથી ઉદભવેલી સરકારી નીતિ-રીતિઓ આર્યવર્તનું સમગ્ર વાનપ્રમંડળ નિર્દોષ પરજીવોની ચિચિયારીઓ અને ભદ્ર સમાજના લાખો યુવાનો અને યુવતીઓના અનાચારોની બદબોધી ભરી દીધું છે.
- કેટલાક અણધારે માણસોના અખતરાઓ અને પ્રયોગોએ આખી પ્રજાને અન્ધાધૂંધી, અસ્વસ્થતા અને ચિન્તાતુરતાની ધરતી ઉપર પેટકી નાંખી છે.
- આર્યવર્તની ખુમારવન્તી પ્રજા ! ગિયારી ! આજે પોતાના અસ્તિત્વનો જંગ ખેલો રહી છે ! વ્યક્તિત્વના નિર્માણની કથા તો જાણે હાસ્યરૂપક બની ચૂકી છે !
- જે આમ ચાલશે તો કદાચ સંભવ છે કે ઇ. સ. ૨૦૫૦ની સાલ સુધીમાં હિન્દુસ્તાન એક વિરાટ કબ્રસ્તાન બની જશે.
- ચેતો ! હજી પણ એ ભેદી યોજનાઓની ચાલખાણમાં ફસાતા અટકા. 'વિકાસ' વજેરેના સુંવાળા આદર્શોવાળી યોજનાઓની રાખ નીચે ધરણ-થેલા પ્રજાના સર્વનાશના છવલેલું અંગારાઓને જોઈ લો.
- ઓ ધર્મમાતા ! હવે તો તારા જ તરફ સૌની મીટ મંડાયેલી છે ! ઉગારશે તો તું જ ઉગારશે ! સિવાય કંઈ આરોવારો જણાતો નથી.

મુનિ ચન્દ્રશેખરવિજય

‘બુદ્ધી વિધાઉઠ કુબુદ્ધી’ સંસ્થાના કાર્યકરોએ અથાગ મહેનત કરીને તૈયાર કરેલી પ્રાણિજ પદાર્થોના મિશ્રણની વિશાળ નોંધ તથા અન્ય પરિશિષ્ટો.....

આખિલ ભારતીય સંસ્કૃતિ રસકલ્પ

— સંચલિત —

જૈન જ્ઞાન સંહાર

નવસારી

૧૪૦

સૌંદર્ય-પ્રસાધનો દ્વારા અને ખાદ્ય-પદાર્થો દ્વારા

ધેર ધેર ધોર હિંસા

સંપાદક :

મુનિશ્રી ચન્દ્રશૌખરવિજયભુ

૧૦૭

પ્રકાશક :

કમલ પ્રકાશન ટ્રસ્ટ

૫૦૮૨/૩ બીજો માળે,
કુશિક ઇન્સ્ટિટ્યૂટ સામે,
રતનપોળના નાકે,
માંધી રોડ, અમદાવાદ-૧

✕

ફોન : ૩૮૫૭૨૩

✕

સંપાદક-પરિચય :

સિદ્ધાન્તમહોદય સચ્ચારિત્રચૂડામણિ
સ્વ. પૂજ્યપાદ આ. ભગવંત શ્રીમદ્વિજય
પ્રેમસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબના વિનેય
મુનિશ્રી ચન્દ્રશેખરવિજયજી

પ્રથમ સંસ્કરણ : નકલ : ૧૦,૦૦૦
તા. ૧૦-૬-'૭૭

પ્રકાશક :

આરોધક બાઈઓ

હસ્તે શ્રી શાન્તિલાલ હરિલાલ ભોરેલવાળા મુખર્ષી

પ્રકાશક : 'કમલ પ્રકાશન ટ્રસ્ટ'

દ્વિતીય પરિમાર્જિત સંસ્કરણ :

નકલ : ૫,૦૦૦ તા. ૧૫-૩-'૭૮

તૃતીય સંસ્કરણ : નકલ : ૩,૦૦૦

વિ. સં. ૨૦૩૪, બાદ પૂર્ણિમા

તા. ૧૬-૬-'૭૮

✕

મુદ્રક :

જયન્તિલાલ મણિલાલ શાહ

ધી નવપ્રભાત પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ,

ધીર્ગંટા રોડ, અમદાવાદ.

બે બેલ

મુનિશ્રી ચન્દ્રશેખરવિજયજી

[ત્યારથી આર્ચાવર્તની મહાપ્રજ્ઞની અકાટ્ય જીવાદોરીસમી મહાસંતોષે પ્રરુપેલી મોક્ષલક્ષી ચાર પુરુષાર્થની સંસ્કૃતિનો પાયો ' પ્રગતિ 'ના હથોડાઓ મારીને તોડી-ફેડી નાંખવામાં આવ્યો છે; ત્યારથી આ મહા અહિંસક પ્રજા અઘોર હિંસાની ધીકતી ધરા ઉપર પોતાનું જીવન જીવી રહી છે, મહા સહાયારી પ્રજા ઘોર દુરાચારની ખાઈઓમાં ફેંકાઈ ગઈ છે !

હવે શુભરાહોનો રાહબર કોણ બનશે ?

હવે પતિતોનો પાવન કોણ બનશે ?

હવે ઊંઘતાઓને જગાડનારો કોણ પાકશે ?

આ લમણે વાગતા સદાના સવાલો છે. જીવનનાં બધાં જ ક્ષેત્રોમાં જાણે હિંસાએ પોતાનો પ્રવેશ કરી લીધો છે. જીવહિંસા કરતાં ય કારમી સંસ્કૃતિહિંસા, ધર્મહિંસા, આત્મહિંસા પણ જાણે એકબીજાની સ્પર્ધામાં ચડીને વધુ આગળ વધવા મથી રહ્યા છે. અહીં કેટલાક જીવહયા-પ્રેમીઓના પ્રયત્નથી તૈયાર થયેલું એક નાનકડું લિસ્ટ સર્ચલાઈટની ગરજ સારતું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે.

ખાસ કરીને સૌન્દર્યપ્રસાધનો અને ખાદ્ય પદાર્થો વગેરેમાં કોની હિંસા સમાયેલી છે ? તેનો નામનિર્દેશ અહીં કરવામાં આવ્યો છે. આ સિવાય પણ કેટલાય પદાર્થો પ્રાણિજ છે. પરંતુ તેની માહિતી ઉપલબ્ધ નહિ હોવાથી અહીં તેનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો નથી.

પૂર્વે કેટલાંક દ્રવ્યોમાં જે ચામડાં વગેરે વપરાતાં હતાં તે કુદરતી રીતે મરેલાં પ્રાણીઓની તે વસ્તુઓ હતી એમ અનુમાન કરી શકાય. આજે તે વસ્તુઓ ભારેથી ભારે કૃત્તાપૂર્વક રિબાવી રિબાવીને પ્રાણીને માર્યા પછી મેળવાતી હોય છે. એટલે એવી વસ્તુઓ પ્રત્યે અહિંસાપ્રેમી લોકોએ સજાગ બન્યે જ ધૃટકો છે !

સખૂર ! તદન અહિંસક દેખાતાં પરદેશી સાધનો : રેફ્રિજિરેટરો, રેડિયો, મોટર, પેટ્રોલ, પરદેશી યંત્રસામગ્રીઓ વગેરે પણ પૂરેપૂરાં હિંસક છે. કેમકે તેમને મેળવવા માટે જે હૂંડિયામણ વપરાય છે તેમાંનું મોટા ભાગનું હૂંડિયામણ લાખો, કરોડો નિર્દોષ અને મૂંગા જીવોની કારમી કત્તેઆમથી જ મેળવાયેલું હોય છે.

શે આવા સંસારમાં અનેકોની કૃર કત્તેઆમની કબરો ઉપર બેસીને ભૌતિક સુખની મોજ માણી શકાય ?

સત્તાવાર રીતે જે પદાર્થો પ્રાણિજ સાબિત થયા છે, તેનું જ આ લિસ્ટ છે. આ સિવાય તો બીજા અનેક પદાર્થો પ્રાણિજ હોઈ શકે છે. ખરેખરે તો જીવનની જરૂરિયાતો અને રસનાની લાલસાઓ જ ખૂબ ઓછી કરી નાંખવી જોઈ એ, જેથી આવા અભવ્ય અને અપેય પદાર્થો પેટમાં જાય નહિ, અને કાયા બ્રહ્મ થાય નહિ.

જે આહારમાં અશુદ્ધ હશે તેને અહિંસા અને સહા-ચાર પાળવાનું ખૂબ જ મુશ્કેલ બની જશે.

આદ્ય પદાર્થો આપત

ક્રેટલીક ચોકલેટમાં ઈડાં, ઈડામાંથી બનેલ 'લેસીથીન' કે જીલેટીન આવે છે. તેથી ખાતા પહેલાં તેની પૂરી ચકાસણી કરવી.

પરદેશી ચોકલેટ, બિસ્કિટ કે કોઈ પણ આદ્ય પદાર્થ વાપરતાં પહેલાં તેનાં લેખલ વાંચી લેવાં; જેમાં મોટે ભાગે જે જે વપરાયું હોય તેનાં નામ લખેલાં હોય છે. તદુપરાંત પણ શક્ય હોય તે બધી તપાસ કરી લેવી.

ખાસ કરીને તાજી એડમાં ઈડાં હોઈ શકે. વળી એડનું ઉપરનું પડ ચમકવાળું હોય તો તે ઈડાવાળું હોઈ શકે. એડ વાપરતા પહેલાં બનાવનારને પૂછી ખાતરી કરી લેવી જોઈએ. જે લોકો એડ વાપરતાં જ નથી તેમને આ જોખમ લેવું પડતું પણ નથી. [એડ સ્વયં પણ દોષિત છે.]

સાંભળ્યું છે કે બબ્બરમાં મળતાં મુરતી પડવાળાં બિસ્કિટ કે તેવાં બીજાં કોઈ બિસ્કિટ પ્રશિષ્ટ ચરખીમાં બનતી હોવાની શક્યતા છે. બબ્બરમાં મળતાં કાજુ, વેફર જેવી વસ્તુઓ પણ ચરખીમાં તળાયેલી હોવાની શક્યતા છે. ખરેખર તો રસના ઉપર નિબદ્ધ કેળવીને બહારની તો તમામ ચીજો ત્યાગવી એ જ ઉત્તમ છે.

બબ્બરમાં મળતી ચાલુ કેક ઈડા વગરની હોય તેવું બજારમાં નથી. ઈડાને દૂધની જેમ શાકાહારમાં (અનાહારમાં) મણી ન શકાય. જો કે આજકાલ કહેવાતાં અદિંસક ઈડાં મળે છે. પરંતુ નીચે આપેલાં કારણોસર તે ખરેખર જીવ વગરનાં ઈડાં કહેવાતા હોય તો પણ અદિંસક ન જ કહી શકાય.

(૧) આવા ઈડાં મેળવવા માટે મરઘીને તેનું કુદરતી જીવન જીવવા દેવામાં આવતું નથી.

(૨) ઈડાં વધુ પ્રેતીનયુક્ત અને વધુ સારી જાતનાં મેળવવા માટે મરઘીને માજલાનો ભુક્કો ખોરાકમાં અપાય છે, અને :

(૩) જ્યારે ઈડાંનું ઉત્પાદન થતી જાય છે, ત્યારે મરઘીની કતલ થાય છે. તેથી કહેવાતાં અદિંસક ઈડાં આ રીતે પણ અદિંસક તો નથી જ. વસ્તુતઃ અદિંસક કહેવાતાં ઈડાં પણ હિંસક ઈડાં તરફ જ પ્રવળે દોરી જનાર છે.

જેમ ઈડાંની જાત સારી કરવા મરઘીને માજલાનો ભુક્કો મેળવેલો ખોરાક અવશ્યાય છે, તેમ દૂધ માટે :

(૧) ડેરીની માથ-મેંસને પણ 'ફીથ મીલ' (માછલાનો બુક્કો) અને 'બોન મીલ' (હાડકાનો બુક્કો) ખવરાવાય છે.

(૨) વળી નકામા પાડાને ભૂખે-તરસે મરવા દેવાય છે અથવા તેની કતલ થાય છે.

(૩) અમુક વેતર પછી દૂધ ઓછું આપે ત્યારે ડેરીની ગાય-મેંસ કતલ ખાને જાય છે.

“કેટલાકનો એવો ખોટો ખ્યાલ છે કે, અનાહાર વધવાથી અન્નની અછત થશે. જિવંતાનો માંસાહાર વધવાથી અન્નની અછત થાય છે, કારણ કે એક રતલ માંસ મેળવવા દોરને ૭-૮ રતલ ચારો ખવરાવવો પડે છે. આ ચારો માટે ખાસ જમીન રાખવી પડે છે અને અમેરિકા જેવા દેશોમાં દોરને ખવરાવવા માટે ખાસ અનાજ પેદા કરવા હજારો એકરનાં ખેતરો રાખવામાં આવતાં હોય છે.” (એક માંસાહારીને જીવવા માટે ૬ એકર જમીન પર અને એક અનાહારીને જીવવા માટે ૪ એકર જમીન પર અનાજ પેદા કરવું પડે છે.)”-(‘ભૂમિપુત્ર’માંથી)

આવું જ ભૂંડની બાબતમાં છે. ભૂંડ ૧૪ કિલો અનાજ ખાય ત્યારે તે માણસને માત્ર ૧ કિલો માંસ આપે છે. આથી ભૂંડના માંસનો વપરાશ અનાજની અછતને નિવારતો નથી પણ ખૂબ મોટી અનાજની અછત જમી કરવામાં જ મોટો ફાળો આપે છે. (મંદવાડ ખાઈને ભૂંડ ચરમીવાળું જ થાય છે. તેને માંસવાળું બનાવવા માટે તો ઉપર પ્રમાણે પુષ્કળ અનાજ ખવડાવવું જ પડે.)

ચીઝમાં (તાજું પનીર નહિ) વપરાતો રેનીન નામનો પદાર્થ મેળવવા તદ્દન નાના વાછરડાની કતલ થાય છે અને આપણે ત્યાં એવા રેનીન (રેનેટ)ની વસ્તુઓ પરદેશથી આયાત થાય છે.

ચરખી, તેલ, લેસીથીન, કેલ્શિયમ, પ્રોટીન, ગ્લિસરીન જેવી કેટલીક વસ્તુઓ જન્ય પણ હોઈ શકે, પણ હંમેશાં તેનો ચકાસણી કરવી શક્ય નથી, એટલે પૂર્ણ સાવધાનીવાળાએ તો તેનો ત્યાગ જ કરી દેવો જોઈએ.

કોઈ પણ સુગંધિત વસ્તુ માટે કોઈ દિગ્ગંજ દ્રવ્ય વપરાયેલાં છે કે નહિ તેની ખાતરી કરી લેવી જોઈએ. દા. ત., પાનમાં વપરાતી સુગંધી, સોપારી, તમાકુ જેવી બીજી સુગંધી વસ્તુઓમાં વપરાતાં સુગંધિત પદ્ધત્તુઓમાં કસ્તૂરી-અંબર જેવાં પ્રાણિજ દ્રવ્ય વપરાતા હોવાની શક્યતા છે.

દવા અને સૌંદર્ય પ્રસાધનો વગેરે બાબત

કોઈ પણ જાતની દવા હોય—એલોપથી, આયુર્વેદિક, હોમિયોપેથિક કે સુનાતી : તેમાં કયાંક પ્રાણીજન્ય દ્રવ્ય વપરાયેલ હોવાની શક્યતા હોય. આ પ્રાણીજ દ્રવ્યો ફક્ત કતલખાનેથી જ મળે છે તેવું નથી તે મેળવવા માટે ઘણી વખત ખાસ પદ્ધતિથી પ્રાણીઓને મારવા પડે છે, જે કારણે પ્રાણીની મૃત્યુ પહેલાં પુષ્કળ રિખામણ થાય છે.

દવા અને સૌંદર્ય પ્રસાધનોનું પરિક્ષણ પ્રાણીઓ પર અતિ દુરતાથી કરવામાં આવે છે કે, જેમાં પ્રાણીઓ ખૂબ જ દુઃખ ભોગવે છે. પરિક્ષણ કરતાં જે પ્રાણી નકામાં થઈ જાય છે અથવા જેના અવયવો તપાસવાના હોય છે, તેને પછી મારી નાખવામાં આવે છે. દા.ત., રોમ્બુનું પરિક્ષણ સસતાની આંખ પર કરાય છે અને થોડા દિવસો સુધી કાળી બળતરા સહન કર્યા પછી તે જ્યારે આંધળું બને છે ત્યારે તેને મારી નાખવામાં આવે છે.

ખાદી ગ્રામોદ્યોગ બંડારમાં મળતી દરેક વસ્તુ અહિંસક હોવાની ખાતરી નથી, કારણ કે ત્યાં હાથીદાંત, શિંગડાં, શંખ છીપ, રેશમ, ચામડાં (પર્સ-હેન્ડ બેગ, સુટકેસ, પટા વગેરે)ની ચીજો મળે છે; જે અહિંસક હોવાની શક્યતા નથી.

ચામડાં, હાડકાં, ચરબી, વાળ, શિંગડાં વગેરેને કતલખાનાની વધારાની છીપજ (બાર્થ-પ્રોડક્ટ) માનીને કેટલાક પૂર્ણ શાકાહારીઓને પણ એવી વસ્તુઓનો બાધ નથી લાગતો. પરંતુ આવી સમજ ખોટા ખ્યાલ પર આધારિત હોય છે. પ્રાણીનો ઉપયોગ માંસ ઉપરાંત જેટલો વધારે તેટલી તેની કિંમત વધુ અને વધુ કિંમત ઉપજતી હોવાથી વધુ પશુ કતલખાને જાય. વળી, કેટલીક વાર કતલ ચર્તા પ્રાણીનું મૃત્યુ થતાં વાર લાગે તો તેની શક્તિ ધરી જતાં જ તેના જીવંત શરીર પરથી ચામડી ઉતારવાનું ચાલુ કરી દેાય છે.

હાથીદાંત, સાપ, ઘેા, મગર વગેરેની ચામડી, રૂવાંટીવાળાં ચામડાં, કરતૂરી, રેનીન જેવી કેટલીક વસ્તુ મેળવવા માટે ખાસ તે તે પ્રાણીની હત્યા થાય છે. આવી હત્યાનું પ્રમાણ કદપનાતી ન છે. તે એટલી હદે છે કે અમુક જાતનાં પ્રાણીઓનું દુનિયાનાં પટ ઉપરથી નિકંદન નીકળી મળું છે. (દા. ત., ભારતનો ચિત્તો) હાથી, મગર, કરતૂરી મૂગ, વહેલ, જેવી અનેક જાતોને ખાસ રક્ષણ આપવામાં આવ્યું છે. છતાં તેની માંગ પુષ્કળ હોવાથી ચોરીછૂપીથી દૂર રીતે હત્યા થાય છે. વળી માંસને પહેંચી વળવા હવે તો મગર, રૂવાંટીવાળાં પ્રાણી, ઘોડી (એસ્ટ્રોજન માટે) વગેરેનો ખાસ ઉછેર થાય છે. જેથી તેમાંથી સૌંદર્ય પ્રસાધનો માટેનાં દ્રવ્યો મેળવી શકાય.

અન્યુયા અભક્ષ્ય પદાર્થોની સમજ

- ગ્રોથ સ્ટોક** } : માંસ ઉકાળવાથી બનતો રસ.
- રેનીન** : કતલ કરેલા વાછડાની હોજરીનો રસ.
- પેપ્સીન** : કતલ કરેલા ડૂકરની હોજરીનો રસ.
- જલેટીન** : કતલ કરેલાં જનાવરોનાં હાકડાં, ચામડાંમાંથી મળે છે.
- લેસીથીન** : સામાન્યતઃ ઈંડામાંથી નીકળે છે.
- સ્ટીયરેટ** : મટનડેલો (પ્રાણીની ચરબી)માંથી મળે છે.
- એસ્ટ્રોજેન (હોર્મોન)** : દર રીતે રિયાવીને મારેલી ઘોડી તથા કતલ કરેલા અન્ય પ્રાણીના શરીરમાંથી મળે છે.
- ગ્રાટીન** : ઈંડા, માંસમાંથી મળતું હોય છે. [કઠોળમાંથી પણ મળે છે; એટલે ખૂબ સાવધાની રાખવી.]
- સિવેટ** : નર-પ્રાણીને દર રીતે રિખાવ્યા બાદ તેથી અન્યમાંથી વારંવાર મળ્યા કરે છે.

રેશમ અંગે : બૂતકાળમાં કોશેટામાંથી જીવ સ્વાભાવિક રીતે કોશેટાને (એના ધરને) તોડીને બહાર છોડી જાય તે પછી તે કોશેટાના તૂટેલા તાર લઇને તેનું વસ્ત્ર બનાવવામાં આવતું હતું. આમ તે વસ્ત્ર અદિંસક રહેતું.

જ્યારે હવે જીવ દ્વારા કોશેટો તૂટે તેટલી રાહ જોવાનું પરવડતું ન હોવાથી તથા તૂટેલા તાર દ્વારા અખંડ તારનું વસ્ત્ર બનાવતું ન હોવાથી કોશેટાની અંદર જીવ હોય ત્યારે જ તેને ઉકાળવામાં આવે છે. આમ ધંધાદારી રીત અપનાવવાના કારણે માનવ એકદમ દિંસક બન્યો છે.

આ પુસ્તિકાના ૭૨મા નંબર તરફ નજર નાખો ત્યાં લખ્યું છે કે, “૧૦૦ આમ રેશમી કાપડ તૈયાર કરવા માટે ૧૫૦૦ જીવતા કોશેટાને ઉકાળીને અથવા શેકીને મારવા પડે છે.”

વળી, આજે તો આ દિંસા વિનાનું સિન્થેટિક રેશમી વસ્ત્ર (આર્ટ-સિલ્ક) પણ બજારમાં મળે છે.

તો અતિ ઘોર હિંસક એવાં રેશમી વસ્ત્રો પૂજનમાં ઉપયોગ દાખાને આટું—
સિદ્ધનો ઉપયોગ કરવો એ જ સામાન્યતઃ દિતાવહ લાગે છે.

સામાન્ય હિંસા, ઘોર હિંસા અને અતિ દૂર રીતની ઘોર હિંસા—એ
ત્રણેયને સમાન તો ન જ કહી શકાય.

વળી સામાન્યતઃ એમ પણ કહી શકાય કે વર્તમાનકાળના બધા ગૃહસ્થો એવા
પ્રકારની ઉત્તમ કોટિની જિનપૂજન કરનારા નથી કે જેથી તેઓ નુકસાનીનું વળતર
મેળવી લેતા હોય. હા—તેવી સ્થિતિને કોઈ હાંસલ કરી લે તો તેની વ્યક્તિગત
રીતે વાત જુદી છે.

બ્યારે કાળ પસંદાય છે ત્યારે કેટલીક પરંપરા પણ ક્યારેક ફેરવવી પડે છે.
મુનિઓના વેપચાર્યાં નાટકો પૂર્વે ભજવાયાં છે, પરંતુ આજે તેમ કરવામાં ભારે
નુકસાન જણાય છે.

પૂર્વે શિક્ષ અને સ્થાપત્યમાં કે સાહિત્યની રચનામાં શૃંગારરસની પણ
જમાવટ કરાતી હતી. આજે તેમ કરવું લેશ પણ દિતાવહ રહ્યું નથી.

એવું જ રેશમી વસ્ત્રને અંગે જણાય છે.

જેમ રેશમી વસ્ત્ર સ્વયં હિંસક છે તેમ વરખ સ્વયં હિંસક નથી. વરખ
ચાંદીને ટીપવાથી બને છે. આમ, આ બેમાં ઘણું અંતર છે. એટલે વરખનો
ઉપયોગ હિંસક છે એમ કહી શકાય નહિ. ગૃહસ્થનું જીવન જ એવું છે કે તેમાં
સામાન્ય હિંસાઓ અને પરંપરા હિંસાઓ તો ઘણા મોટા પ્રમાણમાં સંભવિત
જ હોય.

આ માર્ગે વ્યક્તિગત અભિપ્રાય છે; વિશેષ તો વિશિષ્ટ શાસ્ત્રો પૂર્વાપર
સમાલોચના કરીને જ જણાવે તે જ પ્રમાણ મળવું જોઈએ.

—મુનિ ચન્દ્રશેખરવિજય

આધ પદાર્થ :

મુખ્ય વસ્તુ

વપરાશ

૧. સૂપ (ધણાખરા શાકાહારી)	સૂપનો રસો ઘટ્ટ બનાવવા.
૨. બ્રેડ (ભારે ભતની)	બ્રેડને પોચી બનાવવા, ઉપરના પડને ચમકવાળું બનાવવા.
૩. ચીઝ (તાજું પનીર નહિ)	કેટલાક સેન્ડવીચ, સલાડ, Baked dishes વગેરે.
૪. કેક	કેટલાક આઈસ્ક્રીમ, પુડિંગ વગેરે
૫. બિસ્કિટ	-
૬. પેપરમાંનું (રખર જેવી નરમ)	-
૭. ચોકલેટ	-
૮. ટોફી	-
✓ ૯. જેલી	કેટલાક પુડિંગ, ફ્રુટ-સલાડ વગેરે
૧૦. આઈસ્ક્રીમ (કેટલાક)	-
૧૧. " (ધ-સ્ટ-ટ)	-
૧૨. કેન્ડી સ્ટીક	-
✓ ૧૩. તળેલા કાજુ	-
✓ ૧૪. તળેલી વેફર	-
✓ ૧૫. દૂધ	-
૧૬. દૂધ સ્વાદિષ્ટ બનાવતા	-
પૌષ્ટિકતાવાળા પાવડર	-
૧૭. બેબી ફૂડ	-
✓ ૧૮. સુગંધિત સોપારી	મુખવાસ, પાનમાં.
૧૯. " તમાકુ	" "
૨૦. વરખ	મીઠાઈ, પાન વગેરેમાં શોભાડપ, આયુર્વેદની દવા વગેરે.
૨૧. અહિંસક (!) ઇર્ડા	કેટલીક બ્રેડ, બિસ્કિટ, ચોકલેટ, આઈસ્ક્રીમ, સક્રિયવર્ધક પાવડર, બેબી-ફૂડ દૂધને સ્વાદિષ્ટ બનાવતા પૌષ્ટિકતાવાળા પાવડર, કેસ્ટર્ડ પાવડર, શેમ્પુ, દવા તથા બધી કેક, મેથોનીઝ વગેરેમાં.

હૃસ્તાભયુઃ પ્રાપ્તિસ્થાન

૧. હાથ અથવા સ્ટોક નાખીને બનાવવામાં આવે છે.
૨. ઈડાં વપરાવાની શક્યતા છે.
૩. રેનીન, (અને ક્યારેક) પેપ્સીન આવે છે.
૪. ઈડા વપરાય છે.
૫. ઈડા, ચરખી, ચીઝ વગેરે હોઈ શકે છે.
૬. હલ્વેટીનની બને છે.
૭. લેસીથીન, ઈડા, હલ્વેટીન વગેરે હોઈ શકે છે.
૮. હલ્વેટીન હોઈ શકે છે.
૯. હલ્વેટીનની બને છે.
૧૦. ઈડા, હલ્વેટીન હોઈ શકે છે.
૧૧. " "
૧૨. હલ્વેટીન હોઈ શકે છે.
૧૩. ચરખીમાં તજેલા હોઈ શકે છે.
૧૪. " "
૧૫. જ્યાં દોરને ખાલુમાં માજરાં અને હાડકાંના ભુક્કા અપાય છે, તથા નકામા થતા દોરની કતલ થાય છે તેવું ડેરીનું દૂધ.
૧૬. ઈડા હોઈ શકે છે.
૧૭. ઈડા હોઈ શકે છે.
૧૮. અંબર-કસ્તૂરી હોઈ શકે છે.
૧૯. " "
૨૦. કતલ કરેલાં દોરનાં ચામડાં વચ્ચે રાખીને ટીપવાથી બને છે. પણ તે થ વરખ સ્વયં હિંસક નથી એ વાત ધ્યાનમાં રાખવી.
૨૧. મરઘીને જીવું પડતું અકુદરતી જીવન, મરઘીને ખોરાકમાં અપાતો માજલાનો ભુક્કો, અને નકામી થઈ જતાં મરઘીની થતી કતલ-આ કારણોસર આવાં ઈડાં પણ અહિંસક ન ગણાય.

મુખ્ય વસ્તુ	વપરાશ
૨૨. મેયોનીઝ	કેટલાક સલાડ, સેન્ડવીચ વગેરે.
૨૩. વહાઈટ સોસ (ક્યારેક)	કેટલાક સલાડ, Baked dishes વગેરે.
૨૪. કર્ટર્ડ પાવડર (કેટલાક)	કેટલાક પુડિંગ, આઈસ્ક્રીમ ફુટ-સલાડ વગેરે.
૨૫. આછનો મોટો (મીની મસાલો)	ચીની ખાણમાં મુંવાળપ લાવવા.
૨૬. છલેટીન	રબ્બર જેવી પીપરમીટ, જેલી, કેપ્સ્યુલ, દવા વગેરેમાં તથા કેટલાક આઈસ્ક્રીમ, કેન્ડી સ્ટીક, ચોકલેટ, ટોફી વગેરેમાં.
૨૭. સ્ટોક	શાકાહારી સૂપનો રસો ઘટ્ટ કરવા.
૨૮. ઓય	
૨૯. લેસીથીન	કેટલીક ચોકલેટમાં હોય છે.
૩૦. રેનીન (રેનેટ)	ચીઝ (તાણુ પનીર નહિ) ચીઝ બિરિકેટ.
૩૧. પેપ્સીન	
૩૨. તેલ (પ્રાણિન)	ખાદ્ય પદાર્થો, દવા, સૌંદર્ય પ્રસાધનો વગેરે.
૩૩. ચરબી (ટેલો)	કાળુ, વેફર વગેરે તળાવમાં, કેટલાંક બિરિકેટમાં, રાંધવામાં, સાબુમાં, સુતરાઉ કાપડની મિલોમાં, ગ્લિસરીન બનાવવામાં વગેરે.
૩૪. „ (ફેટ)	„
૩૫. „ (લાડ)	„

સૌંદર્ય પ્રસાધનો	વપરાશ
૩૬. ક્રીમ ✓	—
૩૭. લોશન ✓	—
૩૮. તેલ (સમાજ માટે)	—
૩૯. „ (વાળ માટે)	—
૪૦. હેર-રેપ્રે	—
૪૧. હેર-ડાઈ	—
૪૨. હેર-રીમુવર	—
૪૩. હેર-ટોનિક	—
૪૪. પર્ફ્યુમ, સેન્ટ વગેરે	—

ફૂરતાભયુ પ્રાપ્તિસ્થાન :

૨૨. ઈડા વપરાય છે.

૨૩. ઈડાનો વપરાશ હોઈ શકે.

૨૪.

૨૫. માછલીનો બુકો હોઈ શકે.

૨૬. કતલ કરેલા જનાવરોનાં હાડકાં, ચામડાં વગેરેમાંથી મળે છે.

૨૭. માંસ, હાડકાં, મરઘી ઉકાળવાથી બનતો રસો.

૨૮. માંસ ઉકાળવાથી બનતો રસો છે.

૨૯. ઈડામાંથી મળે છે. (વનસ્પતિજન્ય પલુ હોય છે)

૩૦. કતલ કરેલા તદ્દન નાના વાછરડાની હોજરીનો રસ છે.

૩૧. કતલ કરેલા હુકરની હોજરીનો રસ છે.

૩૨. વહેણ, કોડ જેવી મોટી માછલી તથા કતલ થતા જનાવરોમાંથી મળે છે.

૩૩. કતલ કરેલા ટોરમાંથી મળે છે.

૩૪. કતલ કરેલા કોઈ પલુ જનાવરમાંથી મળે છે.

૩૫. કતલ કરેલા હુકરમાંથી મળે છે.

ફૂરતાભયુ પ્રાપ્તિસ્થાન :

૩૬. સ્ટીવરેટ, એન્ટ્રોજનનો વપરાશ હોઈ શકે.

૩૭.

૩૮. પ્રાણિજ પરદ્યુમનો વપરાશ હોઈ શકે.

૩૯.

૪૦.

૪૧.

૪૨. પ્રાણિજ પરદ્યુમનો વપરાશ હોઈ શકે.

૪૩. પ્રાણિજ વિટામિન હોવાની શક્યતા છે.

૪૪. અંબર, કસ્તુરી સીરેટ, ડેસ્ટોરીઅમ જેવા પદાર્થોનો ઉપયોગ કર્યો હોઈ શકે.

મુખ્ય વસ્તુ	વપરાશ
૪૫. કોલન વોટર	—
૪૬. પાવડર	—
૪૭. પ્રીકલી હીટ પાવડર	—
૪૮. ફેસ પાઉચડર	—
૪૯. લિપરિટક	—
૫૦. નેઇલ પોલિશ (પર્લ કલર)	—
૫૧. શેમ્પુ	—
૫૨. સાબુ (નાહવાનો)	—
૫૩. સાબુ (ધોવાનો)	—
૫૪. દૂધપેસ્ટ	—
૫૫. કુમકુમ	—
૫૬. આળતો	નૃત્ય વખતે હાથ-પગ પર લગાડાતો લાલ રંગ
૫૭. કાજળ (અંજણો)	—
૫૮. સુરમો	—
૫૯. આફ્ટર શેવ લોશન	—
૬૦. હાથીદાંત	રમકડાં, મૂર્તિઓ, દાગીના, કાંસકા, બટન, ફેન્સી ચીજો વગેરે.
૬૧. કાચબાની ઢાલ	રમકડાં, હેરપીન, દાગીના, કાંસકા, બટન, ડબ્બી, ફેન્સી ચીજો વગેરે.
૬૨. મોતી - સાચા	દાગીના, ભરમ, (દવા માટે)
૬૩. મોતી કલ્ચર્સ	" " "
૬૪. છીપ શંખ-કોઠી	બટન, કાંસકા, ફેન્સી ચીજો દવા વગેરે.
૬૫. હાડકાં	ભુજો, ભરમ, બુલેટીન, ખાતર, સરસ, હાથીદાંતને બદલે ફેન્સી ચીજો બનાવવામાં વગેરે.
૬૬. શીંગડાં	ભરમ, કાંસકા, બટન, ફેન્સી, કામની ચીજો વગેરે.
૬૭. વાળ	અનેક જાતનાં ઘસ વગેરે.

કૂરતાભર્યું પ્રાપ્તિસ્થાન

૪૫. પ્રાણિજ પરદ્યુમનો ઉપયોગ સંભવિત છે.
૪૬. " "
૪૭. " "
૪૮. " "
૪૯. સ્ટીયરેટ હોઈ શકે; મધમાખીનું મીણુ હોય છે.
૫૦. માછલીનાં બીંમડાંમાંથી બનતો રંગ હોય છે.
૫૧. ઈંડાં, પ્રાણિજ, પરદ્યુમ કે ગિલસરીનનો ઉપયોગ કર્યો હોઈ શકે.
૫૨. મટન ટેલો કે લાડ, પ્રાણિજ પરદ્યુમ, ગિલસરીન વગેરે હોઈ શકે.
૫૩. મટન ટેલો કે લાડ પ્રાણિજ પરદ્યુમ વગેરે હોઈ શકે.
૫૪. હાડકાંની ભસ્મ, પ્રાણિજ પરદ્યુમ, ગિલસરીન વગેરે હોઈ શકે.
૫૫. સ્ટીયરેટ, પ્રાણિજ પરદ્યુમ વગેરે હોઈ શકે.
૫૬. લાખમાંથી બને છે.
૫૭. સ્ટીયરેટ, એસ્ટ્રોજનનો ઉપયોગ કર્યો હોઈ શકે.
૫૮. મોતીની ભસ્મ હોઈ શકે.
૫૯. પ્રાણિજ પરદ્યુમનો ઉપયોગ હોઈ શકે.
૬૦. હાથીને મારવાથી મળે છે. આફ્રિકાથી આયાત થાય છે. વેલરસનાં દાંત પણ હોઈ શકે.
૬૧. કાચળા મારવાથી મળે છે.
૬૨. હળરો છીપ માર્યા પછી એકાદમાંથી મોતી મળે છે.
૬૩. છીપ પર નાનું ઓપરેશન કરી, મોતી માટે દાણો મૂકી, ૨-૩ વર્ષે મોતી પાકે ત્યારે છીપને મારીને મેળવે છે.
૬૪. છીપ-શંખના છવેાને મારવાથી મળે છે. [કુદરતી મરેલા છવેાના શંખ આગે પણ મળે છે.]
૬૫. કતલ થતાં જનાવરો અને મોટી માછલી વગેરે મારવાથી મળે.
૬૬. કતલ થતાં ઢોર, શિકાર થતાં હરણ, ગેંડા, સાબર વગેરેનાં હોય છે.
૬૭. કતલ થતાં જનાવરો, શિકાર થતાં રુવાંડી કે લાંબા વાળવાળાં પ્રાણીઓનાં હોય છે.

મુખ્ય વસ્તુ

વપરાશ

૬૮. પીઝા ફેશનેબલ હેટ, મુગટ, બ્રશ, નરમ ગાદી - તકિયા, ફેન્સી ચીન્ને વગેરે.
૬૯. ચામડાં બૂટ-ચંપણ, પાકીટ, પટ્ટા, હેટ, કોટ, હાથ-મોળાં બેગ, ખુરશીનાં કવર, ડાયરીનાં કવર, રમકડાં તખલાં, હારમોનિયમ જેવાં વાજિંત્રો, ફેન્સી ચીન્ને વગેરે.
૭૦. ચામડી બૂટ-ચંપણ, પાકીટ, પટ્ટા, ટાઈ, રમકડાં, ડાયરીનાં કવર, ફેન્સી ચીન્ને વગેરે.
૭૧. ફર (રુવાંટીવાળાં ચામડાં) બૂટ, પાકીટ હેટ, કોટ, મફલર, હાથ મોળાં, ખુરશીનાં કવર, ગાલીચા, રમકડાં, ફેન્સી ચીન્ને વગેરે.
૭૨. રેશમ (ખેતર સિદ્ધ) સાડી, શર્ટિંગ, સૂટિંગ, ડ્રેસ, મોળાં, રમાલ, પસાં, ફરનિયરનાં કવર, પડદા, ગાલીચા, મોતીની માળા બાંધવા, ઓપરેશન પછી ટાંકા લેવા.
૭૩. રેશમ (મટકા સિદ્ધ) સાડી, શર્ટિંગ, સૂટિંગ, ડ્રેસ મોળાં, રમાલ, પસાં, ફરનિયરનાં કવર, પડદા, ગાલીચા, મોતીની માળા બાંધવા ઓપરેશન પછી ટાંકા લેવા.
૭૪. લાખ જડતરનાં દાગીના, રંગ, પેલિશ, સીલ કરવા માટે, રમકડાં, ફેન્સી ચીન્ને વગેરે
૭૫. મધમાખીનું મીઝુ બારે મીઝુખત્તી, બાટીકતી કળા, પેલિશ, સિપરિટક.
૭૬. ચાંબર દવા, સુગંધિત દ્રવ્યો, સેન્ટ, પરફ્યુમ, પાઉન્ડર, ક્રીમ, લોશન, સુગંધી, સોપારી, તમાકુ વગેરે.
૭૭. કસ્તૂરી "
૭૮. સિવેટ દવા, સુગંધિત દ્રવ્યો-સેન્ટ પરફ્યુમ, પાઉન્ડર, ક્રીમ, લોશન વગેરે.
૭૯. ફેસ્ટોરિયમ "

કૂરતાભર્યું પ્રાપ્તિસ્થાન

૬૮. ઓસ્ટ્રીય (સાદમૃગ). અમુક બગલા, મરઘાં, બતક વગેરેને મારવાથી મળે છે.

૬૯. કતવ ચતાં જનાવરો, શાક-વહેલ જેવી મોટી માછલી વગેરેનાં હોય છે.

૭૦. સાપ તથા ઘો પરથી જતતાં ઊતરે છે. મગરનાં ઉઘેર-કેન્દ્રમાં મગર ૩ વર્ષનો થાય ત્યારે તેને મારીને ચામડી મેળવે છે.

૭૧. સસલાં, હરણ, શિયાળ, વરુ, રીંછ, ચિત્તા, દીપડા, વાઘ, સીલ, બીવર, જંગલી બિલાડા વગેરે રુવાંટીવાળા પ્રાણીઓને મારવાથી મળે છે.

૭૨. ૧૦૦ ગ્રામ રેશમી કાપડ માટે ૧,૫૦૦ જીવતા કોશેટાને ઉકાળી અથવા શેકીને મારવા પડે છે.

૭૩. જીવતાં બહાર નીકળતાં કૂદડાએ કાપેલા કોશેટાનું રેશમ મેળવ્યા પછી તે કૂદડું રોગિષ્ટ નથી તેની ખાતરી કરવા તેને ચમદીને મારીને તપાસવામાં આવે છે.

૭૪. લાખો ઝીણાં જીવડાં મારવાથી માત્ર શેર જેટલી લાખ મળે છે.

૭૫. મધપુડા તોડવાથી હજારો મધમાખી મરે પછી મીઠું મળે છે.

૭૬. વહેલ તથા તેની મોટી અમુક જ માછલીમાંથી મેળવવા હજારોની સંખ્યામાં મારવામાં આવે છે.

૭૭. એક કિલો કસ્તૂરી મેળવવા ૨૦૦ ઉપરાંત નરમૃગ મારવા પડે. દર વર્ષે હજારોની સંખ્યામાં મારવા માટે જે ફાંસલા ગોઠવાય તેમાં માદા, બચ્ચાં ઉપરાંત બીજાં પ્રાણી પણ ફસાઈને મરે છે.

૭૮. નર-સિવેટ પ્રાણીને પાંજરામાં પૂરી રાખી સમયે સમયે તેની અંધિમાંથી આ પદાર્થ કાઢે અને જ્યારે તેની ઊપજ ઘટી જાય ત્યારે મારી નાંખે.

૭૯. બીવરને મારવાથી મળે છે.

કેટલીક દવા

૮૦. એસ્ટ્રોજન (હોર્મોન)

દવા, સૌંદર્ય પ્રસાધનો વગેરે.

૮૧. સ્ટીયરોઇડ

કીમ, લિપિડિક વગેરે.

૮૨. સ્પરમેસ્ટી

કીમ, ભારે મીથુનત્તી વગેરે.

૮૩. ગ્લિસરીન

દવા, પેસ્ટ, કીમ, સૌંદર્ય-પ્રસાધનો વગેરે.
દવામાં મુલાયમતા લાવવા, મળપણ લાવવા,
ચામડી પર લગાડવાની વસ્તુઓમાં, દવાની
ગળવણી માટે વગેરે.

૮૪. મોટીની ભસ્મ

દવા, સુરમો વગેરે.

૮૫. કેપર્યુચ (દવાની ગોળી)

દવા ભરીને ગાળવા માટે

૮૬. કેટગટ

ઓપરેશન પછી ટાંકા લેવાં, કેટલાંક
વાજિનાના તાર તરીકે વગેરે.

૮૭. હાડકાની ભસ્મ

દવા, ટૂથપેસ્ટ, પાણી ફિલ્ટર કરવા (મોટા
શહેરોમાં ખાસ કરીને આયુર્વેદિક દવામાં)

૮૮. શિંગડાની ભસ્મ

૮૯. છીપ-ચંખની ભસ્મ

૯૦. કેલ્શિયમ

દવામાં તથા ખાદ્ય પદાર્થોમાં બેળવાય છે.

૯૧. પ્રોટીન

દવા તથા ખાદ્ય પદાર્થોમાં બેળવાય છે.

૯૨. લીવર એક્સટ્રેક્ટ

દવારૂપે આવે છે.

૯૩. કોડલીવર ઓઈલ

દવારૂપે આવે છે. વિટામિન 'એ' અને 'ડી' માટે.

૯૪. ઈન્ડુલીન

ડાયાબિટીસના દરદી માટે.

૯૫. હેપારીન

લોહી ગળમતું અટકાવવા.

૯૬. પેન્ક્રિયાટીન

૯૭. ચાયરોઈડ

૯૮. રીબોફેરીન

૯૯. એડ્રેનલીન

૧૦૦. એડ્રેનલીવ એસીડ ટારટરેટ

૧૦૧. ચરબી

ખેરાકની પૌષ્ટિકતા વધારવા માટે.
દમની દવામાં
આંખનાં ટીપામાં.
ખાસ કરીને આયુર્વેદિક દવામાં.

कुस्ताभयु^८ प्राप्तिस्थान

૮૦. મર્જિણી ઘોડીના મૂવમાંથી મેળવવા ઘોડીને વારંવાર મર્જિણી ખનાવાય અને નકામા વહેરા તથા છેવટે નકામી થતી ઘોડીને મારી નાંખાય છે. કેતલ કરાચેલા દોરમાંથી પણ મળે છે.
૮૧. મટન ટેલો(પ્રાણિજ ચરખી)માંથી મળે છે.
૮૨. વહેવમાંથી મળે છે.
૮૩. સાણુ ખનાવવા વપરાતા મટન ટેલોમાંથી મળે છે. (વનસ્પતિજન્ય પણ હોઈ શકે છે).

૨૪. છીપને માટીને મેગવેલ મોતીની બને છે.
૨૫. જીલેટીનની બને છે. (જીલેટીન હાડકાંમાંથી બને છે)
૨૬. કતલ કરેલાં ઘેટાં-બકરાંનાં આંતરડાનાં રેસામાંથી બને છે.

૮૭. કતલ કરેલા ઢોરનાં હાડકાંમાંથી બને છે.
૮૮. કતલ કરેલાં ઢોર, શિકાર કરેલા ગેંડા, હરણુ સાગર વગેરેનાં હોય.
૮૯. મારેલા ડીપ-સંખમાંથી મળે છે.
૯૦. હાડકાં, ડીપ વગેરેમાંથી મળે છે. (ચૂનાના પથ્થર, કઠોળ વગેરેમાંથી પણ મળે છે.)

૯૧. ઈડાં તથા માંસમાંથી મળે છે. (કઠોળ વગેરેમાંથી પણ મળે છે.)
૯૨. કતલ કરેલાં દોર, કોડ જેવી માછલી વગેરેમાંથી મળે છે.
૯૩. કોડ માછલીનાં લીવરમાંથી મળે છે.
૯૪. કતલ કરેલાં ઘેટા-બકરાનાં પેન્ક્રિયાસ નામનાં અવયવમાંથી બને છે.
૯૫. કતલ કરેલાં જનાવરોનાં લીવર અને ફૂફ્સમાંથી બને છે.
૯૬. કતલ કરેલાં જનાવરોનાં પેન્ક્રિયાસમાંથી બને છે.
૯૭. કતલ કરેલાં જનાવરોની ચાઇરોઈડ અંગિમાંથી મળે છે.
૯૮. ઈડાં તથા લીવરમાંથી મળે છે. દૂધમાંથી પણ મળે છે.
૯૯. " " " " "
૧૦૦. કતલ કરેલાં જનાવરોની અંગિમાંથી જ મળે છે. (સિન્ટેટિક પણ બને છે.)
૧૦૧. વાધ, ઘો વગેરેની હોય છે.

સંપાદકીય :

ઉપરની માહિતી સિવાય આપને કોઈ બીજી માહિતી જોઈતી હોય તો નીચેના સરનામે પુછાવશો અને આપની પાસે આ સિવાય કોઈ માહિતી હોય તો અમેને જરૂર જણાવશો. આ કાર્યમાં આપ કોઈ પણ એક પ્રકારનો સહકાર આપી શકો તેમ હોય તો જરૂર જણાવશો. ઉપરની તમામ માહિતીને સંપૂર્ણ જવાબદારીપૂર્વકની સત્તાવાર જાણકારી, ' બચ્ચી વિધાઉટ કુઆલીટી ' સંસ્થા પાસે છે. આપ તેમનો સંપર્ક સાધી શકશો. તેના કાર્યકરોના નામ વગેરે :

Miss Diana Ratnagar
Chairman : Beauty With-
out Cruelty,
4, Prince of Wales Drive,
Wanowrie, Poona - 411 001.

Miss Nalini Z. Mehta
23; Zaver Mahal,
Marine Drive,
Bombay-400 020.

Shri Pravinchandra S. Shah
4, Samta, Hingwala Lane,
Ghatkopar, Bombay-400 077.

પરિશિષ્ટ-૧

‘ઈડાં ભયાનક રોગોનું’ ઉત્પાદન કરે છે

—મુનિશ્રી ચન્દ્રશેખરવિજયજી

જ્યારથી આ દેશની પ્રજામાં માથ વગેરે પશુઓની કતલેઆમ શરૂ થઈ છે ત્યારથી જ પ્રજાને માંસાહાર તરફ ધકેલી દેતાની યોજનાના શ્રીગણેશ મંડાયા છે. આમાં ભારતની બોળી પ્રજાના બોળપણને જ અપરાધી ઠરાવવું જોગ્યું છે કે આ પ્રજા આવા બેદી-કાચકોના બેદને તરત પકડી શકતી નથી.

આજ સુધીમાં કરોડો માથ વગેરે પશુઓની કતલ થઈ ચૂક્યાથી દૂધ, ઘી વગેરે પોષક પદાર્થોની અછત જિમી થઈ છે, એ રીતે પ્રજાના અપોષણને આગળ કરીને હવે પોષણ આપવાના ઓઠા નીચે મુંબઈની સુધરાઈની તમામ શાળાઓનાં લગભગ સાડા ૭ લાખ બાળકો જૈન-અજૈન તમામને ક્રમશઃ પોષણ માટે બાફેલાં ઈડાં આપવાનું મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનમાં વિચારાયું છે.

વસ્તુતઃ ‘ઈડાં આરોગ્યને અત્યંત હાનિકર છે’ એ વાત વિશ્વના વિખ્યાત ડોક્ટરોના અભિપ્રાયો અને વિરોધ પ્રગટ થઈ ચૂકેલ હોવા છતાં કેવી કમસસીમી છે કે એ જ ઈડાં આરોગ્યપ્રાપ્તિના જૂઠા ઓઠા નીચે બાળકોને આપવાનું વિચારાય છે. ઈડાં કેટલી ભયંકર રીતે આરોગ્યનાં ઘાતક છે એ નીચેનાં વિધાનોથી સમજાશે.

વિખ્યાત ડોક્ટરોના અભિપ્રાયો :

[૧] કેલિફોર્નિઆના પેટાનિક ડૉ. કેથરીન નીમ્મો, અને ડૉ. જે. અમેનજા કહે છે : “ઈડામાં કોલેસ્ટરોલ નામક એર છે. તે વિષ રક્તસાહિનીઓમાં છેદ પાડે છે. તેનાથી હાર્ટ-એટેક, બ્લડપ્રેસર તથા ક્રીડનીના રોગો થાય છે.”

[૨] ડૉ. આર. જે. વિલિયમ્સ અને ડૉ. રોબર્ટ કહે છે : ‘ઈડાના સફેદ ભાગમાં એવીડિન નામનું ભયાનક તત્વ છે. તે ખરજીવું, કેન્સર વગેરે કરે છે.’

[૩] ડૉ. ઈ. વી. મોક્કલમ ‘હાઉ હેલ્થી આ એગ્ઝ’ પુસ્તકમાં કહે છે : ઈડાંમાં કોર્બોહાઇડ્રેટ્સ બિલકુલ ન હોવાથી તથા કેલ્શિયમની અછપતા હોવાથી મોટા આંતરડામાં સડો પેદા કરે છે.

[૪] જર્મન પ્રોફેસર એન્ડરવર્ગ કહે છે : “ઈડાં જેવો કંકારક બીજો કોઈ ખાદ્યપદાર્થ નથી. દર સો માણસોમાંથી બાવન માણસોને કંક કરીને દમ, ખાંસી વગેરે કરે છે.”

[૫] મુંબઈની હાઈકીન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ જણાવે છે કે : નાનાં બાળકોની પાચનશક્તિ નબળી હોવાથી તેમને તો ઈડાં અપાય જ નહિ. તેનાથી તેમનું આરોગ્ય બગડે છે.”

[૬] મુંબઈની જે. જે. હોસ્પિટલમાં ઈડાંને બદલે મગફળી આપવામાં આવે છે.

[૭] પરદેશમાં ઈડાં અત્યંત હાનિકારક હોવાથી તેના સેવન સામે વ્યાપક વિરોધ થવા લાગ્યો છે.

[૮] એગ્રિકલ્ચરલ ડિપાર્ટમેન્ટ-ફ્લોરિયા-અમેરિકા હેલ્થ બુલેટીન : ઓક્ટો., '૬૮ ના અહેવાલ મુજબ ૧૮ માસના પરીણુ બાદ, ઈડામાં સેંકડે ૩૦ ટકા ટી. ટી. ટી. જેર છે એમ સાબિત થયું છે. ઈડા કરતાં તો કેળાં, સીંગદાણા તલ, મગ વગેરે પ્રોટીન અને કેલરીથી ભરપૂર છે અને વળી વધુ સસ્તા પણુ છે એમ કહેવાય છે.

ભારત સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલાં હેલ્થ બુલેટીન નં. ૨૩ ના ચાર્ટમાં પણુ ઈડા, માછલી અને માંસ કરતાં શાકાહારી ખાદ્યમાં ખૂબ વધુ પ્રોટીન વગેરે તરવે છે તેમ રપષ્ટ જણાવવામાં આવ્યું છે.

વળી પ્રોટીનના અભાવ કરતાં ય આળે કેલરીના અભાવથી રોગો ઉત્પન્ન થવા હોવાનું જણાવાય છે. તો ઈડાં કરતાં કેલરી પણુ મગફળી વગેરેમાં જ વધુ છે. વળી આ બધા ઈડાં કરતાં ખૂબ સસ્તા પણુ પડે છે.

જેર, ઈડાં માંસાહારનો પદાર્થ છે. આર્યાવર્તની આર્યપ્રજ્ઞ મોક્ષવક્ષી જીવન જીવનારી પ્રજ્ઞ છે. એટલે વસ્તુતઃ એવા જીવનની આડે માંસાહારનાં તરવે આવતાં હોવાથી એકાંતે ત્યાગ્ય છે. છતાં આરોગ્ય વગેરેની ભૌતિક દૃષ્ટિએ પણુ એ અત્યંત ત્યાગ્ય છે.

ઈડાની યોજના પાછળનું રહસ્ય :

હવે જ્યારે ઈડાંમાં પોષકતા, સસ્તાપણું વગેરે નથી, ઉલટી આરોગ્યઘાતકતા અને મોંઘાઈ છે તો શા માટે આ યોજના વિચારાઈ હશે ? એ પ્રશ્ન સહેજે ઊભો થાય. એનું સમાધાન હું આ રીતે કરીશ.

ઇડાની પાછળ જ, એ જ પોપણના મુદ્દા ઉપર ભવિષ્યની પ્રજામાં માંસને દાખલ કરી દેવાની અતિ ભયંકર યોજના હોવી જોઈએ. મને જાણવા માગ્યું છે કે છેલ્લી પંચવર્ષીય યોજનામાં ભારત સરકારે ૯૬ કરોડ રૂપિયા પશુસંવર્ધન વગેરે પાછળ ફાળવ્યા છે જે રકમનો ઉપયોગ મરઘા-કુકરના ઉછેર માટે જ થતો હશે, પણ ગાય જળદ વગેરેના ઉછેર માટે નહિ. આજે ગામડે ગામડે કુકરો ફેલાયા છે. હવે તેનાં સરકારમાન્ય કતલખાનાઓ ફેર ફેર બિમાં કરાશે.

અનાજની કૃત્રિમ અછત અને માંસનાં પોષક તત્ત્વોનો જૂઠો જોરદાર પ્રચાર આ બે દ્વારા પ્રજાને ખૂબ સહેલાઈથી કુકર પછી બીજા તમામના માંસના સેવન તરફ વાળી દેવાશે. આ દૃષ્ટિએ માંસની પાઇલોટ-કાર ઇડા છે એમ સ્પષ્ટપણે કહી શકાય.

વળી સરકારે મરઘાઉછેર કેન્દ્રો બિમાં કરીને; તેના આયોજકોને કરમુક્તિ વગેરે આપીને ધણા મોટા પ્રમાણમાં ઇડાનું ઉત્પાદન કર્યું છે અને કરાવ્યું છે. તેને ઠેકાણે પાડવા માટે પણ બાળકોનું બજાર બિંધું કરવામાં આવતું હોય તે સંભવિત છે. આદિવાસી પ્રજામાં તો મરઘાઉછેરની પ્રવૃત્તિને ગૃહઉદ્યોગ તરીકે મણવામાં આવશે એમ લાગે છે. ફેર ફેર આદિવાસીના ખેતરમાં આ માટે સગવડ બિંબી કરવા સરકાર તરફથી લોન અપાય તો નવાઈ નહિ.

પરિશિષ્ટ-૨

છેવટે; ભૌતિક દૃષ્ટિએ પણ ઈંડાનો ત્યાગ કરો.

ઈંડા કરતાં મગ, ચણા વગેરેમાં ઘણાં પોષક તત્વો છે.

આ છે; વૈજ્ઞાનિક-અન્વેષણ

ભારત સરકાર દ્વારા પ્રકાશિત હૈલ્થ બુલેટિન નં. ૨૩

શાકાહારી खाद्य

નામ પદાર્થ	પ્રોટીન	ચિકનાઈ	લવણ	કાર્બો- હાઈડ્રેટ્સ	કેલશિ- યમ	ફોસ- ફોરસ	લોહા	કેલોરી
મૂંગ	24.0	1.3	3.6	56.6	0.14	0.28	8.4	334
અફડ	24.0	1.4	3.4	60.3	0.20	0.37	9.8	350
અરહર(તુવર)	22.3	1.7	3.6	57.2	0.14	0.26	8.8	353
મસૂર	25.1	0.7	2.1	59.7	0.13	0.25	2.0	346
મટર	22.9	1.4	2.3	63.5	0.03	0.36	5.0	358
ચના	22.5	5.2	2.2	58.9	0.07	0.31	8.9	372
લોભિયા-બોલા	24.6	0.7	3.2	55.7	0.07	0.49	3.8	327
સોયાબિન	43.2	19.5	4.6	22.9	0.24	0.69	11.5	432
બદામ	20.8	58.9	2.9	10.5	0.23	0.49	3.5	655
કાજ	21.2	46.9	2.4	22.3	0.05	0.45	5.4	596
નારિયલ	4.5	41.6	1.0	13.0	0.01	0.24	1.7	444
તિલ	18.3	43.3	5.2	25.2	1.44	0.57	10.5	564
મૂંગફલી	31.5	39.8	2.3	19.3	0.05	0.39	1.6	549
પિસ્તા	19.8	53.5	2.8	16.2	0.14	0.43	13.7	626
અચરોટ	15.6	64.5	1.8	11.0	0.10	0.38	4.8	687
જીરા	18.7	15.0	5.8	36.6	1.08	0.49	31.0	356
મેથી	26.2	5.8	3.0	44.1	0.16	0.37	14.1	333
પનીર	24.1	25.1	4.2	6.3	0.79	0.52	2.1	343
ધો	—	98.0	—	—	—	—	—	900
સ્પ્રેટાદૂધ પાઉડર	38.0	0.1	6.8	15.0	1.37	1.00	1.04	347

માંસાહારી खाद्य

અળા	13.3	13.3	1.0	—	0.06	0.22	2.1	173
મછલી	22.5	0.6	0.8	—	0.02	0.19	0.9	91
વકરો કા માંસ	18.5	13.3	1.3	—	0.15	0.15	2.5	194
સૂઅર કા માંસ	18.7	4.4	1.0	—	0.03	0.2	2.3	114

ઇડાં-ચિકન ખાનારા ચેતજે !

પોપણની લાલચે આપણે કેટલું જોખમ ઉઠાવીએ છીએ !

ચીકન-કરી કે ઇડાની આમલેટનું નામ પડે ત્યાં ઘણા શોખીનોના મોંમાં પાણી આવી જાય છે. મુંબઈ, રાજકોટ, અમદાવાદ, ભાવનગર અને સુરેન્દ્રનગર જેવાં શહેરમાં પણ ક્યાંક વૈષ્ણવ, જૈન અને બ્રાહ્મણ સાતિના યુવાનો વાદે વાદે ઇડા ખાવાને રવાડે ચડ્યા છે. કેટલાકને તો ડોક્ટરોએ ઇડાં ખાતા ચૂક્યા છે.

સૌ પ્રથમ એ જાણી લો કે ઇંગ્લેંડમાં દર વર્ષે ૧૫ વર્ષની નાની વયનાં સો જેટલાં બાળકોની કિડની ફેલ્જ જાય છે. ત્યાંના ડોક્ટરોના કહેવા પ્રમાણે વધુ પડતા ઇડાના સેવનથી મૂત્રપિંડનું કામ અનેકગણું વધી જાય છે. ચિટનમાં માત્ર અંગ્રેજ બાળકો નહિ, એશિયન બાળકો પણ પોપણ માટે ઇડાં ખાતાં હોવાથી તેમની કિડની બગડી જવાના ખનાવ બને છે.

શાકાહારી ગુજરાતી રાજ રાજમાં રેફ્રિજરેટર વસાવતા ત્યારે ફ્રીજમાં આવતા ઇડાં માટેના ખાનામાં ઇડાંને જદાં લીધું કે ટમાટા રાખતાં; પણ હવે તો કેટલાંક જૈન કુટુંબોના ઘરમાંય ફ્રીજમાં ઇડાં દેખાય છે. કોલેજિયનો તો શિક્ષણ આવે એટલે ઇડું ખાઈને તરત ખાવડાના મસલ્સ ઉપર હાથ ફેરવવા માંડે છે-જાણે કે તત્કાળ તેમની તાકાત ઇડાને કારણે વધી જવાની હોય !

ઘણા લોકો કહે છે કે ઇડામાં જીવ હોતો નથી એટલે તે શાકાહારી જ ગણાય. જ્યતમાં દર વર્ષે ૪૦,૦૦૦ કરોડ ઇડાં ખવાય છે તેમાંથી ૨૫,૦૦૦ કરોડ ઇડાં જીવવાળાં હોય છે બાકીનાં જીવ વગરનાં ! પણ જીવ વગરનાં ઇડાં નિર્દોષ છે એ માન્યતા ખોટી છે. તેની નિમત આપણે સવિસ્તર જોઈશું. દર મિથાન એ જાણી લેવું જોઈએ કે મુરઘી પાસે મરઘો ન મૂકવામાં આવે અને માત્ર મુરઘીના મગજ પાસે આવેલી પિચ્યુટરી ગ્લેન્ડ (અંતઃસ્રાવી ગ્રંથી)ને ઉત્તેજિત કરવાથી જ મુરઘી ઇડાં આપે છે. એ શોષ ૧૯૩૬માં થઈ. આ ગ્રંથાને ઉત્તેજિત કરવાથી હોર્મોન પેદા થાય છે અને હોર્મોન મુરઘીના મગજને સચેત કરીને ઇડું પેદા કરે છે.

એવું પણ માલુમ પડ્યું છે કે મુરઘીઓ માત્ર પ્રકાશમાં જ ખાઈ શકે અને મુરઘી જેટલું વધુ ખાય એટલાં વધુ ઇડાં મૂકે. આને કારણે અત્યારે તમામ મુરઘીઓને બિયારીને રાત-દિવસ ઇડાં મુકાવવા માટે ૨૧ કલાક સુધી કૃત્રિમ પ્રકાશમાં રાખવામાં આવે છે, જે એક જાતનો અત્યાચાર ગણાય.

મુરઘીને કુદરતી રીતે જ તેના ઈંડા સેવવા અપાય તો જ્યાં સુધી ઈંડા સેવતી હોય ત્યાં સુધી તે ખીન્ન ઈંડા મૂકશે નહિ. રોજ એક ઈંડુ મૂકીને તેનું આખું શરીર પાથરી શકે એટલા ઈંડા ઉપર તે સેવવા બેસશે. આ રીતે ૨૦ થી ૨૧ દિવસ મુરઘી ઈંડા સેવે તે દરમિયાન તે એક પણ ઈંડુ મૂકે નહિ. પરંતુ અત્યારે ઈંડાનો ધંધો કરનારને આ પોસાય નહિ એટલે મુરઘી ઈંડુ મૂકે કે તરત જ યંત્ર દ્વારા તે ઈંડુ ત્યાંથી ખસી જાય છે તેથી મુરઘી ખીજું ઈંડુ મૂકે છે.

આમ મુરઘી ઉપર અત્યાચાર કરીને તેની પાસે દર વર્ષે ૨૫૦ થી ૩૦૦ ઈંડા મુકાવાય છે.

જટયાખંધ ઈંડા મેળવવા મુરઘીઓના જુંડ પાળવામાં આવે છે. એક એક પિંજરામાં ઠાંસી ઠાંસીને મુરઘીઓને પૂરે છે. મૂર્ખના પ્રકરણને બદલે વીજળીના બલ્બ મુકાય છે. મુરઘીઓને વિટામિન ખવડાવાય છે. મુરઘી દ્વારા ઈંડા સેવાતાં નથી, પણ એક પ્રકારની યાંત્રિક ગોઠવણ દ્વારા મરખી આપીને ઈંડા સેવાય છે. અને તેમાંથી ચીકન નીકળે છે. આ ચીકન કુદરતી હવા વગર છવી શકે નહિ એટલે તેમને કુદરતી હવાને બદલે ઓરકડિશનિંગમાં રખાય છે. મુરઘી પહેલાં કુદરતી ચારો ચરતી, પણ હવે તેને કૃત્રિમ ક્ષારો અને કેમિકલ્સવાળા ચારો અપાય છે. આ બધી કૃત્રિમ ગોઠણીકરણથી મુરઘી નરવસ થાય (તે પણ એક જીવ છે) કે ખીમાર પડે તો તેની અશાંતિ ટાળવા ટાંકવીલાઈત્રર પણ અપાય છે. મુરઘીઓને જીવતી રાખવા જાતજાતના વેકસીનના ઇન્જેક્શન અપાય છે. ચીકનમાં મુરઘો હોય તો તે કોઈ કામનો નથી કારણ કે નવી પ્રજા પેદા કરવાનું કામ તેને માટે હોતું નથી એટલે તેને મારી નાંખાય છે. અસ્સલ કુકડાઓ હવે તમને નહિ મળે, એકી સાથે ૯૦ મુરઘીને ફસાવી શકતા રંગબેરંગી ડોકવાળા કુકડાની ઓલાદ તમને મોતી નહિ જડે.

હવે ઈંડાના જંધારણ વિશે સમજાએ. તમને કદાચ સૂઝ ચડશે, પણ ઈંડાના શોખીનેને આ વાત કહેવા તમારે જરૂર વાંચવી પડશે. 'ન્યૂ વર્લ્ડ' ફેમિલી એનસાઈક્લોપીડિયા' નામના એક અતિ આધારભૂત ગ્રંથમાં 'એમ્બ્રાયોલોજી'નું એક પ્રકરણ ઈંડાના જંધારણ વિષે પ્રકાશ પાડે છે. આપણા શરીરનાં વિવિધ અંગો માતાના ગર્ભમાં કેમ વિકસે છે તેને જીવશાસ્ત્ર કહે છે અને એમ્બ્રાયોલોજી એ આ જીવશાસ્ત્રની એક શાખા છે. ઈંડામાંથી મુરઘીનું બન્યું પેદા થાય ત્યારે જે એક આખી પ્રક્રિયા રચાય છે તે સમજવા માટે આપણે માનવમાતાના તાજા બાળકના જન્મની વાત નજર સામે રાખવી જોઈએ.

બાળક જન્મે ત્યારે તેની નાડ કાપી લેવાય છે. પછી માતા-બાળકનો સંબંધ માતાના દૂધ દ્વારા સ્થાપિત થાય છે. બાળક પોતાની મેળે શ્વાસ લે, પેશાબ કરે,

ઝાડો કરે, પણ જે ઇંડામાં મુરઘીનું જન્મું વિકાસ પામતું હોય છે તેણે આ બધી જ ક્રિયા ઇંડાના છીપલામાં (કોચલામાં) રહીને જ કરવી પડે છે. જેમ બાળકના મર્મમાં હોય છે તેમ ઇંડાની અંદર ચીકન હોય છે. ઇંડાની અંદરના જન્મ્યાને બાળકના જેવી નાડ હોતી નથી. આમ ઇંડાની અંદરનો જીવ મળ અને મૂત્ર ઇંડાની અંદર જ છોડે છે. ઇંડાની જે સફેદી છે તે આ જીવનું મળમૂત્ર છે. જે ઇંડાને તમે શાકાહારી કહો છો તે ઇંડામાં જીવ હોય તો તે મળમૂત્રના કચરાવાળું—તેમાં નાનું વણવિકસ્યું બાળક હોય છે. એટલે જ આપણે કહીએ છીએ કે ઇંડામાં પ્રોટીન, કેલ્શિયમ, ફોસ્ફરસ, લેસીથીન વગેરે તત્ત્વો હોય છે. એક જીવતા જીવમાં આ બધાં જ તત્ત્વો હોય છે. ઇંડાના કોચલામાં ગૂંગળાતો એ કચરો આપણે પેટમાં નાખીએ છીએ. મુરઘીનાં ૬૦ ટકા ઇંડાં જીવ વગરનાં હોય છે એ દલીલ સ્વીકારીએ તો પણ ઇંડાની શુદ્ધતા પુરવાર થતી નથી. ઊલટાનું જીવ વગરનાં ઇંડાં તો વધુ વાંધાજનક ગણવાં જોઈએ.

તમારા ઘરમાં આવતાં ઇંડાં જીવવાળાં નથી હોતાં તેની તમને ખાતરી ક્યાં હોય છે? છતાં માનો કે તમારી પાસે જીવ વગરનાં ઇંડાં આવ્યાં તો પણ એ તો એક પ્રકારના કચરા જેવું છે. એ ઇંડાને ‘બીજ’ મળ્યું હોત તો એક જીવ જન્મત, પણ તેવું કોઈ બીજ મળ્યું નહિ. એક સ્ત્રીના અંડને બીજ નથી મળતું ત્યારે શું થાય છે તે ખબર છે? સ્ત્રીને માસિક આવ આવે છે. તેમ જીવ વગરનું ઇંડું એના જેવું છે. જીવ વગરના ઇંડામાં એટલે કે બિનફળદ્રુપ ઇંડામાં કોઈ જીવંત તત્ત્વ ન હોવાથી તે અંદરથી મરેલું છે છતાં તેને આપણે શાકાહારી કહીએ છીએ !

જે લોકોને મુઝ ન ચડતી હોય અને ઇંડા કે ચીકનને બહુ પૌષ્ટિક માનતા હોય તેમણે નીચેની એક બીજી વાત સમજી લેવા જેવી છે.

મુરઘીઓ વધુ ખાવા મળે તેમ જ ચીકન ઝડપથી ઉછેરે તે માટે ખંતેને ડી. ઇ. એસ. ના ટૂંકા નામે ઓળખાતું ડિએથિલ-સ્ટીલમેસ્ટેરોલ નામનું ઔષધ અપાય છે. આ દવાથી માણસ અને પશુને કેન્સર થાય છે તેમ હુમણું જ પુરવાર થયું છે. જે સ્ત્રીઓ ડી. ઇ. એસ. ની દવાવાળી ચીકન ખાય છે તે સ્ત્રીઓને યોનિના કેન્સર થાય છે. જે મુરઘી પાલન કરે છે અને ડી. ઇ. એસ. ની દવા મુંઘે છે તેમની છાતી સી જેવી થવા માંડે છે. ઘણા અમેરિકન ખેડૂતો ડી. ઇ. એસ. ને કારણે નપુંસક પણ બન્યા હતા. ન્યૂયોર્ક શહેરના એક રેસ્ટોરાંના રસોઈચો નિયમિત ચીકન ખાતો હતો. તે ચીકનને ડી. ઇ. એસ. ની

દવા ખવરાવવામાં આવતી. આ રસોઈવાને સ્ત્રી જેવા સ્તન થવા માંડ્યા હતા ! હવે અમેરિકામાં મુરઘીઓને ડી. ઈ. એસ.ની દવા ખવડાવાતી નથી. તેને બદલે મુરઘી અને ચીકનને એન્ટિબાયોટીક દવા (ભારતમાં પણ) અપાય છે. આ દવા મુરઘીના ઇંડા કે ચીકન ખાનારાના પેશમાં જાય છે. આ દવા નહિ તો દવાનો શેષ ભાગ તો મળે જ છે. દા. ત., જે ચીકનને પેનિસિલીનનું ઇન્જેક્શન અપાયું હોય તે ચીકન આપણે ખાઈએ તો આપણને પેનિસિલીનથી એસિડ મળે છે. એની ખરાબ અસર એ રીતે થાય છે કે આપણને ખીબ રોગો થાય ત્યારે ડોક્ટરો એન્ટિબાયોટીક દવા આપે તે આપણને અસર કરતી નથી કારણ કે એન્ટિબાયોટીક દવા આપણે ઇંડા કે ચીકન દ્વારા ખોરાકરૂપે લેતા થઈ ગયા હોઈએ છીએ.

ઉપરાંત ચીકનના શોખીન જાણી લે કે મુરઘીઓ કે ચીકનને એકદમ ગીચ-ગીચ ખડકવામાં આવે છે તેથી તે રોગિષ્ઠ બને છે. ઘણા ચીકનના લોહીમાં કેન્સર હોય છે. આ કેન્સરવાળા ચીકન આપણે રૂપાળી રેસ્ટોરાંમાં આરોગીએ છીએ.

ભગવાને દૂધ, ફળ, શાકભાજી અને સીંગ કે ચણામાં આપણને ભરપૂર પ્રોટીન આપ્યા છે અને સલામત છે. તો પછી આ પ્રકારનાં જોખમોવાળા ઇંડાં-ચીકન ખાવાની શું જરૂર છે.

(ચિત્રલેખામાંથી સાબાર)

બાળકોને ઇંડા અપાય ?

જાણીતા વૈદ્યનજી શ્રી પ્રાગજી રાઠોડનો અભિપ્રાય

મુંબઈ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન સંચાલિત શાળાઓનાં બાળકોને રોજનાં એ ઇંડા નાસ્તામાં આરોગ્ય અને સ્વાસ્થ્યની દૃષ્ટિએ આપવાનો નિર્ણય કર્યાની વિરુદ્ધમાં અને તરફેણમાં ઠીક ઠીક દલીલો કરાઈ રહી છે. મારી દૃષ્ટિએ બંને પક્ષોની એ દલીલોમાં વલુદ નથી.

ઇંડા એ માંસાહારવાળું પ્રોટીન છે. ઇંડાનું વધારે ઉત્તમ પ્રકારનું એમીના એસિડ-ચાલુ પ્રોટીન આરોગ્યપ્રદ મળાય છે. આ જ એક માત્ર ખ્યાલથી બાળકોને ઇંડા આપવાનો વિચાર થયો હોય એમ લાગે છે.

ભારતીય જીવનપ્રણાલીમાં પ્રોટીન એ તો કેવળ પશ્ચિમ અને તેમાંથી જ્યાં વધારે હાંડી પડે છે અને સૂર્યના તાપનો અભાવ છે તેવા પ્રદેશના અનુભવ ઉપર જે વિચારીશું તો આપણા બાળકોને આરોગ્યની દૃષ્ટિએ જ ખરનાર નુકસાન થશે.

પ્રોટીનનું ચપાપચપ થવા પછી એમાંથી જે એક અમ્લતાયુક્ત તત્ત્વ છૂટું પડે છે તે યુરીક એસિડ તરીકે મૂત્ર-માર્ગ કિડની દ્વારા બહાર આવે છે નાનાં બાળકોની ખૂબ જ નાજુક કિડની ઉપર પ્રોટીનનો વધારો પડતો ભાર

સજ્જ કરશે. કારણ કે માંસાહાર પ્રોટીનની ગરમી અને આમાંથી છૂટી પડેલી અમ્લતા લોહીમાં સંગ્રહાશે અને પરિણામે લોહી ઘાટું અને ખાટું થશે.

ગાંધીજીએ એમના ' હાયેટ એન્ડ હાયેટ રીડામ ' નામક ગ્રંથમાં જે લોકો માંસાહાર કરે અને પરિણામે અમ્લતા પેદા થાય તે શરીરમાંથી બહાર ધકેલાય તે માટે એને ઓગાળીને બહાર કાઢવા માટે ચાર ગણો અમ્લપ્રતિયોગી ખોરાક લેવાની ભલામણ કરી છે.

પરંતુમાં માંસાહાર દ્વારા પ્રોટીન ખાનારાઓનું ચયાપચય નિયમિત આરોગ્યપ્રદ રહે એ માટે છૂટથી ફળો અને શાકભાજી લેવાની ભલામણ કરવામાં આવી છે કે જે અમ્લપ્રતિયોગી ખોરાક ગણાય છે.

કોઈ પણ ખોરાક-માત્ર પેટમાં નાખવાથી આરોગ્ય મળી જતું નથી. પણ એ પચે અને એમાંથી છૂટો પડેલો મળભાગ શરીરમાંથી બહાર ધકેલાઈ જાય તો જ આરોગ્ય મળે છે.

આજની માંદગીમાં આ ચયાપચયનો દોષ મુખ્ય કારણ છે જેને મેટાબોલીઝમ કહેવામાં આવે છે. આ મેટાબોલીઝમ-પ્રક્રિયાનું સંપ્રમાણ નિયમન થાય તો જ આરોગ્ય મળે.

ઈડા કેવળ પ્રાણિજ પ્રોટીનયુક્ત ખોરાક છે. એનું ચયાપચયનું નિયમન કરવા માટે બીજા ચાર ગણો અમ્લપ્રતિયોગી ખોરાક જોઈશે. આપણા શરીર અને મધ્યમ વર્ગનાં માળાપો આવો છૂટથી ફળો અને શાકભાજીવાળો ખોરાક આપી શકશે ? એનો વિચાર કરવો જોઈએ. જે આવો ખોરાક ન મળે તો પ્રાણિજ પ્રોટીન ભારે નુકસાનકારક બને છે એમ ફિઝીઓલોજીનું વિજ્ઞાન કહે છે. આજના કિનીનના રોગો, આજના સંધીગત વાત હાટની ફરિયાદો, ગુમડા-લોહીવિકાર, ખંજવાળ અને ચામડીના રોગનાં કારણોમાં લોહીમાં ભરાઈ રહેલા દોષો જ કારણરૂપ મણુવામાં આવ્યા છે એ ખૂલવું ન જોઈએ.

જે નાનાં બાળકોને પ્રોટીન આપવું જ હોય તો એને તલ, ચણા સોયાબીન, મગફળી જેવાં પ્રોટીનયુક્ત ખોરાકના ચીજો આપવી જોઈએ. જેનું પ્રોટીન બાળકોને વધારે સાનુકૂળ રહે છે.

પ્રોટીન ખાનારાઓએ એક બીજાને પ્રશ્ન પણ વિચારવો જોઈએ કે જે અવું પ્રોટીન વધારે લે તેમણે શરીરને શ્રમ આપી ચામડી દ્વારા પસીનો કાઢવો જોઈએ. જે આમ નહિ કરે તો આ જેર લોહીમાં રહેશે, કિડનીમાં જશે અને અનેક નાના-મોટા રોગો પેદા કરશે. બેઠાકું, આજસુ લોકોને પ્રોટીનથી નુકસાન જ થાય છે.

કેવળ ધર્મ કે પુરાણ આરોગ્યના ખ્યાલોને આગળ કરવાને બદલે આ સમગ્ર પ્રશ્નની ચર્ચા આરોગ્યના વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિબિન્દુથી પણ કરીશું તો ઈડાં આપવાનો હતાપ્રદ નહિ રહે.

પરિશિષ્ટ-૪

બૂંડના માંસથી અનાજની અછત ઘટવાને બદલે અત્યંત વધી જશે.

એવો પ્રચાર કરવામાં આવી રહ્યો છે કે, ‘અનાજની અછતના નિવારણનો વિકલ્પ બૂંડના માંસાહાર કરવો તે છે. ભારતમાંની અનાજની અછત નિવારવી હોય તો મોટી સંખ્યામાં બૂંડનો ઉછેર પ્રબળ કરવો જોઈએ અને તેનું માંસ ખાવું જોઈએ.’

આ વાત ગેરરસ્તે દોરવનારી, ભારતીય પ્રબળ સાથે બપુંકર છેતરપિંટી કરનારી અને સંપૂર્ણપણે વાહિયાત છે. બૂંડના માંસાહારના પ્રચારથી અનાજની અછતનો વિકલ્પ તો શોધી નહિ જ શકાય; પરંતુ અનાજની હજી વધુ કારમી અછત ઊભી થશે. મને તો લાગે છે કે ભારતીય પ્રબળને આ રીતે ગેરરસ્તે દોરવીને ભારતમાં અનાજની નવેસરથી વધુ કારમી અછત ઊભી કરવા માટેનાં મંડાણ આ બૂંડ-માંસસેવનના પ્રચાર દ્વારા ચર્ચ રહ્યા છે.

આ વાતને વધુ સ્પષ્ટ કરું. એક બૂંડ, માનવને ત્યારે જ એક કિલો માંસ આપી શકે છે, જ્યારે તે પોતે ચૌદ કિલો અનાજ ખાય છે. (અનાજ ખવડાવ્યા વિના-માત્ર મંદવાડ ખાઈ લેતા બૂંડ પાસેથી માંસ નથી મળતું; માત્ર ચરખી મળે છે!) કયાં એક કિલો માંસની પ્રાપ્તિ ! અને કયાં તે માટે ચૌદ કિલો અનાજની જરૂર પડે ! આ ઉપરથી સમજાશે કે બૂંડનું માંસ મેળવવા જતાં તો રજીંસજી અનાજ પણ માનવજાતને મળતું મુશ્કેલ થઈ જશે.

વળી માંસ ખાનારા માણસોને પાછું અનાજ ખાધા વિના તો ચાલતું જ નથી. એકલા માંસનો ખોરાક કદી કોઈ કરી શકતું નથી. આથી બૂંડને ચૌદ કિલો અનાજ ખવડાવીને તેટલું અનાજ ગુમાવ્યા બાદ બૂંડનું માંસ ખાનારા માણસો વળી પાછું અનાજ તો ખાવાના જ છે. અન્નાહારી કરતાં માંસાહારી-એને વધુ ભૂખ લાગતી હોવાથી તેઓ વધુ અનાજ ખાવાના છે.

આમ, બૂંડનાં માંસની પ્રાપ્તિ કરવા જતાં તો અનાજની વધુ તીવ્ર અસર પેદા થવાની છે.

આ વાતને સો ટકા તર્કબદ્ધ સાબિત કરતો અહેવાલ નીચે આપવામાં આવ્યો છે. તેમાં સ્પષ્ટ જણાવ્યું છે કે ચિટનમાં ૭૦ લાખ ડુક્કરોનું માંસ મેળવવામાં તે ડુક્કરોને જેટલું અનાજ ખવડાવાય છે તે અનાજથી ત્રીજા વિશ્વની તમામ માનવવસતિને પેટ ભરીને જમાડી શકાય!

ઓ, અજાહારીઓ ! હવે ભૂંડના માંસના ખતરનાક પ્રચારથી કોઈ દોરવાળે મા ! ગોવધ પ્રતિબંધ તો જરૂરી છે જ; પણ ભૂંડવધ પ્રતિબંધ પણ ખૂબ જરૂરી છે; નહિ તો તેના વધથી ભારતના કોડો ગરીબ લોકો સહેલાઈથી માંસાહારી થઈ જશે. આ સિદ્ધિ મેળવવા માટે જ ‘ભૂંડઉછેર’ની યોજના તીવ્ર વેગે આગળ વધી રહી છે—સત્તાધીશોના દેવે ધર્મ વસ્ત્રો હોય તો તેઓ જ સત્તાના જોરે આ આપત્તિનું નિવારણ કરી શકે.

પણ અફસોસ ! ભારતના વડાપ્રધાનથી કહે છે કે, “આવી વાતો સત્તાથી થઈ શકે નહિ; એ માટે લોકમત ઊભો કરવો જોઈએ.”

રે ! આ જવાબ સાંભળીને એમ કહેવાનું દિલ થઈ જાય છે કે તો પછી એવી પામર સત્તાનો તમે કેમ સ્વીકાર કર્યો ? એ કરતાં લોકોમાં જ રહીને આ લોકશક્તિનો લાભ ઉઠાવીને લાખો મુદર કર્યો કર્યા નોતાં થઈ શકતાં ? પણ અફસોસ ! લોકોમાં રહેલાં સત્તાની પુરશી એવા કામ કરવા માટે જરૂરી લાગે છે. પણ પુરશી ઉપર બેઠા બાદ, ટોળાંને અને પરદેશી-એજન્ટોને તથા પુરશીની લાલસાને આધીન બની જતા આદમીને પોતાની લાચારી છુપાવવા માટે લોકશક્તિની મહાનતા કહેવી પડે છે !

સમર્થ અને સારા આત્માઓ સત્તાની પુરશીને બદલે લોકહૃદયની પુરશી ઉપર બિરાજમાન રહે એ જ હવે તો ઉચિત લાગે છે !

સ્થળ : મુંબઈ સમાચાર

તારીખ : ૩૧-૧-૭૮

“જો ચિટનનાં સીતેર લાખ ડુક્કરોને અનાજ આપવાનું બંધ કરવામાં આવે, તો ભૂખે મરતા ત્રીજા વિશ્વના દેશો માટે ૩૦ લાખ ટન અનાજનો અતિરિક્ત જથ્થો મળી શકે !

ઝાફરૈમની પબ્લિક બાબતોની સમિતિએ ત્રણ વર્ષ અભ્યાસ કરીને ચોંકાવનારાં વિધાનો કર્યાં છે. દર વર્ષે ચિટનમાં ૨,૨૦૦ લાખ પાઉન્ડ (રૂ. ૧૮૬-૨ કરોડ)ની જખરજસ્ત કિંમતનું ખાવાનું બગડે છે!! આટલી કિંમતનો ખોરાક આખા ત્રીજા વિશ્વને માટે પૂરતો છે.

મરઘા અને ભૂંડઉછેર પછી

(૧) કારમી કતલ

(૨) અનાજની નવેસરથી અછત અને

(૩) નવી પરદેશી ગુલામીનો નાગચૂડ

લેખક : વેણીશંકર મુસરજી વાસુ

અમેરિકામાં ખેડૂત કરતાં મજૂર વધારે કમાય છે; કારણ કે ખેડૂતની અનાજની આવકનો મોટો ભાગ, ટ્રેક્ટર, ફર્ટિલાઈઝર, જંતુનાશક દવાઓ વગેરેમાં ખર્ચાઈ જાય છે. પણ તેની ખેતી યાંત્રિક હોવાથી એક જ ખેડૂત સેંકડો એકર જમીન ઉપર ખેતી કરી શકે છે, અને છતાં તે ઘણો સમય ફાજલ પાડી શકે છે. એટલે પૂરક આવક મેળવવા તે ડેરી ઉદ્યોગ ચલાવે છે : એટલે કે મરઘા, ભૂંડ અને માથો પાળે છે અને તેમનાં દૂધ અને માંસ વેચીને વધારાની આવક મેળવે છે. ખરી રીતે આ માંસ-ઉત્પાદનનો ધર્મો આર્થિક રીતે પરવડી શકે એવો નથી. પણ અમેરિકનોને તે પરવડે છે; કારણ કે જે વિશાળ વિસ્તારો ઉપર તે અનાજ ઉગાડે છે તે માટે તેમની પાસે પૂરતાં જળરો નથી.

અમેરિકાના અર્થતંત્રની કરોડરજીનુ શ્રેણીનું ઉત્પાદન અને ખેતી છે. તે માટે વિશ્વભરમાં તંગદિલી, સુદ્ધો અને દુષ્કાળગ્રસ્ત સ્થિતિ પ્રવર્તતાં રહે તે માટે તેઓના પ્રયાસો ચાલુ જ હોય છે.

અમેરિકન ખેડૂત જે જમીન ઉપર પાક ઉગાડે છે તેના ચોથા ભાગનું અનાજ માનવીઓને ઉપયોગમાં આવે છે. પોણા ભાગનું ઉત્પાદન અમેરિકન ખેડૂત પશુઓને ખવડાવીને, તેનું માંસમાં રૂપાંતર કરીને વેચે છે, જે તેમને પરવડે છે. કારણ કે જે વધારાનું અનાજ દુનિયાનાં જળરોમાં વેચવા જાય તો અનાજના ભાવ ખેસી જાય. જ્યારે અમેરિકનો ગોમાંસ અને ભૂંડનું માંસ અકરાંતિયાની પેઠે ખાય છે તેથી માંસનું જળર અમેરિકન ખેડૂતને મળી રહે છે.

પણ હવે પશ્ચિમના દેશોમાં પશુઓની વસતી ધીમે ધીમે ઘટતી જાય છે. વિશ્વમાં અનાજનું સહુથી મોટું જળર ચીનને જાદ કરતાં ભારતનું છે. ચીનમાં તેમની દાઢ મળતી નથી. પણ ભારતમાં મેકોલેની કેળવણી દ્વારા તૈયાર થએલા તેમના ભારતીય મિત્રો છે. તેમના દ્વારા, તેમજ આડકતરાં દબાણો દ્વારા, આપણી

સરકારે પ્રોટીનના નામે જીંધે રસ્તે ચડાવીને, અમેરિકન અનાજ માટે ભારતનું અન્નર કાયમને માટે ખુલ્લું કરાવવાની યોજના ઘડાઈ ચૂકી છે.

લોકોને પ્રોટીન મળે એ જવાબ આપવા કરીને ભારતમાં માંસાહારને પ્રચાર કરવામાં પશ્ચિમના દેશોને, અને ખાસ કરીને અમેરિકાને જોડો રસ હોવા માટે એ કારણો જણાય છે :

(૧) લોકો ધીમે ધીમે પ્રથમ દવા તરીકે, પછી પોષણના નામે, અહિંસક ઈર્ષા, પછી મમે તે જાતનાં ઈર્ષા, પછી જૂંડનું માંસ અને તે પછી ક્રમશઃ ગોમાંસ ખાતા થઈ જાય તો વિશ્વમાં એક જ ધર્મના સૂત્ર નીચે તમામ ભારત-વાસીઓને (હિંદુ-મુસ્લિમ જનને) ખ્રિસ્તી બનાવવાનું શક્ય બને. (૨) માંસાહાર માટે મરઘા-ડુક્કર વગેરેના ઉછેર દ્વારા અનાજનો કાયમી દુકાળ પેદા કરીને ભારતમાં અનાજ, દૂધ, ઘી, તેલનાં જનરો ઉપર અમેરિકન પ્રભુત્વ સ્થાપી શકાય.

જો આપણે પ્રોટીનના નામે માંસાહાર તરફ વળીએ, તો જે વિશાળ સંખ્યામાં આપણે પશુ-પક્ષીઓ ઉછેરવાં પડે તેમને ખવડાવવા માટે આપણી પાસે અનાજ નથી. એટલે અમેરિકા અનાજનું તેમ જ ઘી, દૂધ અને તેલનાં જનર કાયમને માટે હાથ કરી લે અને પોતાની ઇચ્છા મુજબ ભારતનું શોષણ કરી શકે અને તેની સ્વાધીનતા અર્થહીન બની રહે.

ખેડૂતોને પૂરક આવક કમાવી આપવાના જવાબના નીચે તેમની કો-ઓપરેટિવ કાર્મિંગ સોસાયટીઓ બનાવીને તેમને જૂંડ, ઘેટાં, મરઘાં વગેરે લોન ઉપર આપવી, તેમને ખવડાવવા માટે અનાજ ખરીદવા લોન આપવી અને જ્યારે એ પશુઓ જાડા માટેલા થાય, ત્યારે તેમની પાસેથી ખરીદી લઈને કતલ કરી તેમનાં માંસની નિકાસ કરવી : આ એ યોજનાનું પ્રથમ પગથિયું છે.

પણ ભારતમાં ખેડૂતોને પૂરક આવક મેળવવા માટે નીચે મુજબનાં કાર્યો જ વહેવારુ અને લાભદાયક હતાં, અને હજી પણ તે બની શકે. (૧) ચરખો ઉઠે રેંટિયો (૨) શુદ્ધ ઘીનું ઉત્પાદન (૩) ગોળનું ઉત્પાદન (૪) હાથ-ખનાવટની ખાંડનું ઉત્પાદન (અંગ્રેજો અહીં વેપાર કરવા આવ્યા ત્યારે આપણે હાથ-ખનાવટની ખાંડ અન્ય દેશોમાં નિકાસ કરતા હતા, આટલું મોટું આપણું ઉત્પાદન હતું) (૫) જળદગાડાં દ્વારા માલની હેરફેર.

ખેડૂતોની પૂરક આવકના આ તમામ ઉદ્યોગો, મોટી ઔદ્યોગિક કંપનીઓએ સરકારની સહાયથી અને સરકારથી રક્ષિત બનીને જીનવી લીધા છે. રેંટિયાને

કાપડની મિલોએ ખતમ કર્યો. શુદ્ધ ધીનો વનસ્પતિએ (ડાઘડા) નાશ કર્યો. હાથા ઉલોમની ખાંડ અને ગેળને, ખાંડની મિલોએ સાણસામાં લીધા, અને બળદમાડાના વાહનવહેવારને મોટર ઉલોએ ખતમ કર્યો.

આ તમામ ગૃહઉલોગેને, સરકારની સંપૂર્ણ સહાય અને સંપૂર્ણ રક્ષણ વિના, મોટા ઉલોગે ગૂંમળાવી શક્યા ન હોત; એ વાતનો કેાઈથી ઇન્કાર થઈ શકે તેમ નથી. રાષ્ટ્રના હિતમાં પોતાની આ ભૂત્ર સુધારવાને બદલે સરકાર, પરદેશી દબાણ અને પરદેશીઓના ભારતીય મિત્રોની અવગળી સત્તાદ પાસે મૂકી જઈને, ખેડૂતોના હિતરક્ષક તરીકેનો અંગ્યજો પહેરી, તેમની કેા-એ. સોસાયટીઓ બનાવીને કતલખાનાં ચલાવવાની અને બીજી તરફથી લોકોના પોપણ માટે ચિંતા વ્યક્ત કરીને પ્રેાટીનના નામે માંસાહારનો પ્રચાર ધારદાર બનાવતી બધ છે.

એક જ ઝાટકે સમગ્ર રાષ્ટ્ર માંસાહારી બની બધ માટે, નિશાળોમાં કિશોરોને જ મફત ઈડાં આપીને, તેમને માંસાહારી બનાવવાની કેળવણી આપવાની આ યોજના છે અને એની પાછળ મરીબોના તારણદાર હોવાનો દાંલ છે. ખરેખર જે મરીબોનો ઉત્કર્ષ કરવો હોય તો ઈડાં અને માંસાહારના પ્રચારકોએ ઉપર લખેલા પાંચ ગ્રામ્ય ઉલોગેને રક્ષણ અને સહાય આપીને ફરીથી પગમર કરવાનાં પગલાં લેવાં બેધએ.

પોપણ માટે માંસ કે ઈડાં અનાજ કરતાં વધુ ચડિયાતાં નથી જ. પોપણ માટેના જે મુખ્ય તત્ત્વો પ્રેાટીન અને લોહતત્ત્વ, અનાજ અને માંસ તેમ જ ઈડાંમાં નીચે મુજબ છે.

પોપક તત્ત્વો : દર સો ગ્રામટીક

	ધઉ બાજરો મકાઈ બુદી બુદી બતનાં કઠોળ				ઈડાં ગોમાંસ કુકરનું માંસ		
પ્રેાટીન	૧૧.૮	૧૧.૬	૧૧.૧	૧૭ થી ૨૪ ગ્રામ	૧૨	૨૭	૨૫
ગ્રામ	ગ્રામ	ગ્રામ					
લોહતત્ત્વ	૫.૩	૮.૮	૨.૧	૦.૮ થી ૬.૮	૨.૩	૨.૬	૨.૪
ગ્રામ	ગ્રામ	ગ્રામ	ગ્રામ				

આમ, પોપણુ માટેનાં મુખ્ય તત્ત્વો પ્રોટીન અને લોહિતત્ત્વો તમામ પદાર્થોમાં લગભગ સમાન છે. ઈડાં અને માંસ વધુ પ્રમાણમાં ખાઈ શકાતા નથી, પણ રોજના ખોરાકમાં એક લિટર દૂધ ઉમેરાય તો ૩૫ ગ્રામ પ્રોટીન વધારાનું મેળવી શકાય. દરેક માનવીને સરેરાશ દૈનિક લિટર દૂધ મળે એવી પરિસ્થિતિ પેદા કરવી સહેલી છે. પણ દરેક માનવીને રોજ બે ઈડાં અને ૧૦૦ ગ્રામ માંસ માટે એટલું ઉત્પાદન કરવાનું સળગ આર્થિક કારણોને લીધે શક્ય જ નથી.

અત્યારે આપણે ૧૧ કરોડ મરઘાં, ખતકાં પાલ્યાં છે, તેઓ દર વરસે એક કરોડ માણસોને પૂરું પડે એટલું અનાજ ખાઈ જાય છે એ અનાજ જો: જમ્મરમાં વેચાવા આવે તો અનાજના ભાવ જરૂર નીચા જાય. હવે ૬ કરોડની વસતિને રોજ એક ઈંડું આપવું હોય તો મહિને ૧૮૦૦ કરોડ ઈડાં જોઈએ; જે મેળવવા માટે ૬૦ કરોડ મરઘીઓ ઉછેરીને તેમને ૪ કરોડ ૮૦ લાખ ટન અનાજ ખવડાવવું જોઈએ. આપણા કુલ અનાજ ઉત્પાદનનો ૪૪ ટકા ભાગ મરઘાં ખાઈ જાય, પછી અનાજના ભાવ ક્યાં જઈને અટકે? અને પછી તો અમેરિકાને પણ તેના અનાજના જોશમાં જોશ ભાવ લેવાની તક મળે.

જૂંડ ૧૪ કિલો અનાજ ખાય, ત્યારે તેના શરીરમાં એક કિલો માંસ બંધાય. પ્રોફેસર વુડ લખે છે કે પહેલા વિશ્વવિગ્રહ પહેલાં અંગ્રેજોએ ૩૫ લાખ ટન જૂંડોને ખવડાવ્યું. (પંદર લાખ ટન મકાઈ, પાંચ લાખ ટન ઓટ, સાડા સાત લાખ ટન જવ, બે લાખ ટન કઢોળ, અને છ લાખ ટન ઘઉંનો લોટ.) અને બદલામાં અઢી લાખ ટન માંસ મેળવ્યું. તે વખતે ભારત તેના કળગ્નમાં ન હોત તો ઈંગ્લેંડની પ્રજા કારમા દુકાળમાં સપડાઈ જત. કેલરીની અને પ્રોટીનની દૃષ્ટિએ જોઈએ તો, અંગ્રેજોએ ૧૪ પાઉન્ડની ૪૨૬૪૬ કેલરી ફુક્કરને ખવડાવીને ૧૮૩૯ કેલરી મેળવી; અને કુલ ૪ લાખ ૨૦ હજાર ટન પ્રોટીન ફુક્કરોને ખવડાવીને તેમનાં માંસમાંથી ૬૨૫૦૦ ટન પ્રોટીન મેળવ્યું. આવો લાખના બાર હજાર કરવાનો વેપાર હવે તેઓ આપણા ગળામાં ભેરવી દેવા માંગે છે.

આપણે તેમની વાત બાજુએ રાખીએ તો આપણા સામાન્ય માણસને સો વરસ પહેલાં રોજ એક લિટર દૂધ અને એક શેર અનાજ દ્વારા રોજ ૮૦ ગ્રામ પ્રોટીન મળી રહેતું. અંગ્રેજ અને કોંગ્રેસી સરકારોની રાષ્ટ્રવિરોધી આર્થિક નીતિએ ગોવધ દ્વારા પ્રજાના મોંમાંથી દૂધ-(૩૨ ગ્રામ પ્રોટીન) આંચકા લીધું અને હવે ઈડાં દ્વારા ૭ ગ્રામ પ્રોટીન લેવાની આડકતરી ફરજ પાડવા પ્રયત્નો કરે છે.

જે દરેક માણસને રોજ એક ઇંકું આપવું હોય તો આપણે વરસ દહાડે પર લાખ ૮૦ હજાર ટન પ્રોટીન અનાજ દ્વારા મરઘાઓને ખવડાવીને ૧૨૬૬૦૦૦ ટન પ્રોટીન મેળવીએ. જે લોકો પ્રગતિશીલ માણસોની લાલસામાં ઇંકાનો પ્રચાર કરે છે તેમને આ નુકસાન વિશે જરા પણ જાન હશે ખરું ?

તમામ ઘેટાં, બકરાં, ગાય, બે સ, બગદ અને જૂંડને કાપી નાંખાય તો પણ માણસ દીઠ સો ગ્રામ માંસ મળે તેમ નથી. તેમ કરીને આપણે અનાજ, ઘી, દૂધ અને તેલ માટે સંપૂર્ણ રીતે અમેરિકન ગુલામી સ્વીકારવી પડે. પણ જે પશુધન આજે પણ આપણે ધરાવીએ છીએ તેમનું રક્ષણ કરીને ભારતીય રીતે સંવર્ધન કરીએ તો ૩૦ વરસમાં દરેક માનવીને રોજ એક લિટર દૂધ પૂરું પાડવાનું અને અનાજ તેમ જ બીજી ખાદ્ય વસ્તુઓના ભાવ, વિશ્વવિત્ર પહેલાંની નીચી સપાટીએ લાવી શકવાનું તેમ જ તમામ માણસોને સારાં રહેઠાણો પૂરા પાડવાનું શક્ય બને.

પણ સરકાર પછી તે ગમે તે પક્ષની હોય. તેને એમ કરવું પસંદ નથી. તેઓ તો નીતનર્વા કતલખાનાં જિભાં કરવામાં જ રાગે છે. ગુજરાતમાં હુકમના કતલખાના અને તામિલનાડુમાં ૩૦ કરોડ રૂપિયાની વિશ્વમેંકની સહાય વડે ઘેટાનાં કતલખાનાં જિભા કરવાની યોજનાએ આકાર લઈ લીધો છે.

આ યોજનાઓથી દેશ વધુ દેવાદાર થશે. ખેડૂતો ઉપર કરજનો ભોજ વધશે અને રાષ્ટ્રના અન્ન ઉત્પાદનને ગંભીર નુકસાન થશે. ઠારણ કે એકરદીઠ માંસ કે અનાજ ઉત્પાદનનું પ્રમાણ નીચે મુજબ હોય છે :

બકરાનું માંસ ૨૨૮ પાઉન્ડ, ગાયનું માંસ ૧૮૨ પાઉન્ડ, ઘઉં ૧૬૮૦ પાઉન્ડ, જવ ૧૮૦૦ પાઉન્ડ, ઓટ ૨૨૦૦ પાઉન્ડ કકોળ ૧૬૦૦ થી ૧૮૦૦ પાઉન્ડ, ચોખા ૪૫૬૫ પાઉન્ડ, મકાઈ ૩૧૨૬ પાઉન્ડ, ખટાટા ૨૦૧૬૦ પાઉન્ડ, માજર ૩૩૬૦૦ પાઉન્ડ, રતાળુ ૫૬૦૦૦ પાઉન્ડ, અને બીટ ૭૫૦૦૦ પાઉન્ડ (Calte problem in India July, 1934 edition, Page 97. Published by Bombay Humanitarism League). સરકારી નીતિ આપણી સંસ્કૃતિ, સલામતી અને સ્વાસ્થ્યને જોખમમાં મૂકી રહી છે અને સમૃદ્ધિનો નાશ કરી રહી છે. આ વાત કોણ એને સમજાવી શકશે ?

પરિશિષ્ટ-૬

આ બહેનો! તમામ સૌંદર્યપ્રસાધનો હવે તો ત્યાગ કરો!

પશુઓના લોહીથી ખરડાયેલાં નારીનાં આ મનોહર
સૌંદર્યપ્રસાધનો

નમણા ચહેરાને રોના કે લોશનના લેપથી વધુ ચમકદાર બનાવ્યો હોય, નાજુક હોદને લિપસ્ટિકથી વધુ ફૂલ-ગુલાબી ને સમગ્ર શરીરને ઇન્ડીમેટ અત્તરના છંટકાવથી મધમધતું બનાવીને ‘ફર’નો સુંદર કોટ પહેરી હાથમાં સાપની ચામડીમાંથી બનાવેલી મુલાયમ પર્સ લઈ જતી કોઈ રૂપ-સુંદરીને જોઈ તમને સહેજે ખ્યાલ આવે ખરો કે તેના મોઢકે સૌંદર્યની આ ગુલાબી મુરખી પ્રાણીઓના લેહીથી ખરડાયેલી છે ?

ડ્રેસિંગ ટેબલ ઉપર મૂકેલાં વિવિધ સૌંદર્યપ્રસાધનો કે શોપિંગ સેન્ટરના શો કેસમાં મૂકેલાં આકર્ષક ફર કોટ અને પર્સ બનાવવામાં કાંઈ કેટલાય નિર્દોષ જીવોની હત્યા થઈ હશે ને અનેકને મરતાં સુધી અસહ્ય પીડા બોગવવી પડી હશે એનો કદાચ તમને ખ્યાલ... સપને ય ખ્યાલ નહિ હોય.

આજકાલ ફરના કોટ અને સાપ કે મગરની ચામડીમાંથી બનાવેલી પર્સની ફેશન ને ફેશનના પમલે તેની માંગ વધી ગઈ છે. ફરનો આ કોટ કેવી રીતે બને છે ? બણો છો ?

સીલ, સસત્રાં, રીંછ, શિયાળ, ખીવર વગેરે જેવાં પ્રાણીઓની ચામડી ઉપરથી ફર મળે છે. જુદી જુદી અમાનુષી રીતે આ પ્રાણીઓના ફર મેળવાય છે.

ખીખ કોટની સરખામણીમાં સીલના ફરનો કોટ ખૂબ મોંઘો હોય છે. જો કે એ જેટલો મોંઘો છે તેટલો જ મોઢકે પણ છે. સીલ એ સમુદ્રનું એક પ્રાણી છે. પરંતુ તેને પકડવનું કામ સહેલું નથી. આથી મોટી સીલને ગેળીથી મારી નાંખી પકડવામાં આવે છે. પરંતુ ‘ફર’નો વધુ ભાવ ઉપજાવવો હોય તો સીલને

ગોળીથી મારી નાંખે ન ચાલે; કારણ આમ કરવાથી તેની ચામડી ખરાબ થઈ જાય!

સીલના તરતના જન્મેલા બચ્ચાનું ફર વધુ મુલાયમ હોય છે. આથી સીલના ૧૩-૧૪ દિવસના બચ્ચાને તેની માતાથી અલગ પાડી રિખાવી રિખાવીને મારી નાંખવામાં આવે છે, ઘણી વખત તો તેના મરવાની પણ રાહ જોયા વિના અધમુઆ થઈ બેહોશ થઈ ગએલા સીલના બચ્ચાનાં શરીર પરથી તેની ખાલ ઉતરતી લેવાય છે! તરફગટ કરતા એ સીલના બચ્ચાના શરીરમાંથી લોહીના ફુવારો છૂટે છે; ને માંસના લોચા બહાર નીકળી આવતાં એ મામુમ બચ્ચું સદાને માટે તરફડતું બધ થઈ જાય છે. ડોર્ષ ફેશનપરસ્ત સ્ત્રીના દેહને શોભાવતા ‘ફર કોટ’ માટે આવાં ૮-૧૦ કુમળાં બચ્ચાને મોતને ઘાટ ઉતારવાં પડે છે. બાળ કંટલાંક જનવરોને ‘ફર’ માટે ઘાતકી રીતે પકડી તેમને દિવસો મુધી રિખાવી રિખાવીને મારવામાં આવે છે, ખીવર નામના પ્રાણીને પકડવા ખીલા ને તાર કોકેલાં લાંબાં ને વજનદાર લાકડાં જંગલોમાં મૂકવામાં આવે છે. ખીવરનો પગ આમાં ફસાઈ જાય પછી એ ફરી નીકળી ન શકે એવી રીતે આ ખીલા જડેલા હોય છે, આવા પિંજરામાં ડોર્ષ લીવર ફસાઈ જાય તે પછી તેને ૧૫-૨૦ દિવસ મુધી આમ ને આમ બૂખ્યું-તરસ્યું રાખી તડપાવીને મારી નાંખવામાં આવે છે.

મુંદર ટોપીઓ બનાવવા માટે રીંછના ફરનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. આ માટે રીંછના તાળ જન્મેલા બચ્ચાને ૨૪ થી ૪૮ કલાકમાં મારી નાંખી તેની મુલાયમ ખાલ ઉતારી લેવાય છે.

સાપની ચામડી ઉતરતી લેવા માટે જીવતા સાપને પકડીને તેને ઝાડના થડમાં ખીલો કોડી જડી દેવામાં આવે છે. સાપ તરફડિયાં મારતો રહે છે. એક માણસ સાપની પૂંછડી પકડી ચપ્પુથી તેના શરીરમાં ઊભો ચીરો મૂકે છે; ને બીજો માણસ તરત તેની ચામડી ઉતરતી લે છે. જીવતે જીવ માંસના લોચા બહાર નીકળી આવે છે. પરંતુ આ રીતે ૧૫-૨૦ સાપ મારી તેમાંથી બનાવેલી મુલાયમ પર્સ કે ચંચલ જેતાં તેમને કદી તરફડિયાં મારતા સાપની કલ્પના આવે છે?

સુગંધીદાર અત્તર દિલ દિમાગને અને દેહને મધમધતું બનાવી મૂકે છે. અત્તરની મુલાસ જોડેલો વધુ લાંબો સમય ટકે તેટલું તે અત્તર વધુ મોંઘું હોય

છે. આવાં અત્તર બનાવવા માટે કસ્તુરીના ઉપયોગ થાય છે. આ કસ્તુરી, કસ્તુરી મૃગ અને સિવેટ નામના પ્રાણીના શરીરમાં હોય છે. સિવેટ એ બિલાડી જેવું પ્રાણી છે. આપણા દેશમાં આ પ્રાણી ખાસ જોવા મળતું નથી, પરંતુ આફ્રિકામાં સિવેટની સંખ્યા ઘણી છે.

કસ્તુરી મૃગની નાભિમાંથી કસ્તુરી મેળવવા આ મૃગને ગોળીથી ઠાર કરી તેને ચીરી નાખવામાં આવે છે. મૃગની ચામડી ઉતારી ચંપત કે પસ બનાવવાના કામે લેવાય છે. તેની નાભિ કાપી તેમાંથી મળેલી કસ્તુરીમાંથી મગજને તરતબર કરતું સુગંધિત અત્તર બનાવાય છે !

પરંતુ સિવેટની કસ્તુરીની વાત તો અર્થાં પણ વધુ કમકમાટી ઉપજાવે છે. પહેલાં તો સિવેટને એક નાના પિંજરામાં પૂરવામાં આવે છે. કહેવાય છે કે સિવેટ જેટલું વધારે ગુસ્સે થાય : ચિડાય તેટલા વધુ પ્રમાણમાં તેના શરીરમાં કસ્તુરી બને છે. આથી ફ્રાન્સ પરસ્તીમાં અંધ બનેલો માનવી તેને લાકડી ઘોંચી ઘોંચીને ચીડવે છે. આમ ને આમ ૧૫-૨૦ દિવસ સુધી સિવેટને સતત ગુસ્સામાં ચિડાવેલું રખાય છે, જેથી ત્યાં સુધીમાં ઘોડી વધુ કસ્તુરી તેના શરીરમાં બની રહે. ૧૫-૨૦ દિવસ બાદ સિવેટના પેટ પર ચીરો મૂકી તેની અંધિમાંથી કસ્તુરી કાઢી તેની જગ્યાએ માખણ કે મીણ ભરી દેવાય છે. ત્યારબાદ પાટા-પિંડી કરી સિવેટને મહિના સુધી પિંજરામાં રાખી બીજે મહિને ફરી તેના પેટમાં ચીરો મૂકીને કસ્તુરી કાઢવામાં આવે છે ! પરદ્રુમ બનાવવામાં વપરાતો 'એંજરગિસ' નામનો સુગંધિત પદાર્થ વહેલ મજલીના શરીરમાંથી મેળવાય છે.

અન્ય કેટલાંક સૌંદર્યપ્રસાધનોમાં વપરાતો 'એસ્ટ્રોજન' નામનો પદાર્થ ગર્ભવતી ઘોડીના મૂત્રમાંથી મેળવાય છે. આ માટે ઘોડીને દર ચાર-પાંચ કલાકે દંડાથી ફટકારી તેનું મૂત્ર ભેગું કરવામાં આવે છે. વળી આ ઘોડી હંમેશાં ગર્ભાવસ્થામાં રહે એવા પ્રયાસો કરાય છે.

પરંતુ સૌંદર્યપ્રસાધનો, અત્તર, ક્રીમ, લોશનની લટકાળી દુનિયાની બીતરની આ અમાનુષી વાત આટલેથી જ નથી અટકતી. જે દવા બનાવી તે માણસ માટે હાનિકારક નથી, તેની સાબિતી માટે પ્રાણીઓ પર તેના પ્રયોગો થાય છે તેમ સૌંદર્યપ્રસાધનો બનાવી તે માણસની ચામડી કે વાળ માટે નુકસાનકારક તો નથી ને તે જોવા પ્રાણીની ચામડી ને વાળ પર પ્રયોગો થાય છે.

“આક્ટર શેવ લોશન” “કોલોન” કે માથું ધોવા માટે વપરાતા “શેમ્પુ” નો પહેલાં પ્રાણીઓ પર પ્રયોગ કરવામાં આવે છે. આ શેમ્પુ કદાચ આંખમાં નળ તો માણસની આંખને તુકસાન કરે નહિ તે જોવા સસલાની આંખમાં શેમ્પુ ઝાટવામાં આવે છે. સસલું આંખો બંધ ન કરી દે તે માટે તેની પાંપણોને પટ્ટી મારી કે તેમાં ટાંકણીઓ ઘોંચી તેને ઊંચી રાખવામાં આવે છે ! આમ ને આમ ઘણી વખત સસલાં આંધળાં થઈ નળ છે.

જોકે બધા આ પ્રસાધનો આવાં ધાતકી કૃત્યો આચરીને નથી જનાવાતાં, કેટલાક પ્રસાધનો વનસ્પતિ કે અન્ય કૃત્રિમ પદાર્થોમાંથી પણ જનાવવામાં આવે છે.

વિજ્ઞાન તે તખીખી ક્ષેત્રના વિકાસ માટે કે રોગોના ઇલાજ માટે અને દવાઓ માટે પ્રાણીઓ પર અત્યાચારો થતા આવ્યા છે અને હજુ થતા રહે છે. પરંતુ માત્ર સૌંદર્ય ને ફેશન માટે કે શોખ માટે જ આ અસંખ્ય માનુષ-મૃગા જનવરો પર અત્યાચાર શું કામ ?

www.yugpradhan.com
(તા. ૧૧-૧-૭૮ : જનસત્તામાંથી સાહાર-ઉદ્ધૃત)

પરિશિષ્ટ-૭

માનવતાનું ભક્ષક ઇડાનું ભક્ષણ

સંકલનકાર : પૂ૦ મુનિરાજશ્રી રાજેન્દ્રવિજયજી મહારાજ, મુંબઈ
ઇડામાં પંચેન્દ્રિયની હિંસા

- (૧) ઈંડું ફગાહાર નથી, પણ પંચેન્દ્રિય જીવના મર્મરસનો આહાર છે.
- (૨) જ્ય. છોડ કે જાડ પર પાકતું નથી, પણ મુરઘીના મર્મમાં પરિપક્વ થયેલો જીવ છે.
- (૩) એ મુરઘો અને મુરઘીના સંયોગથી પેદા થતો જીવ છે. અપૂર્ણ મર્મનું સ્વરૂપ છે. પ્રારંભના મર્મ લિફ્ટિવડ રૂપ હોય છે.
- (૪) એમાં પૂર્ણ જીવનની સંપૂર્ણ સંભવના છે, એમાંથી પર્યવર નથી નીકળતો; મુરઘીનું બચ્ચું નીકળે છે.
- (૫) એક માસનો મર્મ પણ જીવ, તેમ ઇડામાં રહેલો જીવનરસ પણ તૃતીય પંચેન્દ્રિય જીવ છે.

ઇડાના ભક્ષણથી પંચેન્દ્રિય જીવના ધાતની હિંસા થાય છે. ‘હાઉ હેલ્ધી આર એઝ’ પુસ્તકના પૃ૦ ૬માં છે. જે એમન વીલક્રીન્સ પણ લખે છે કે:- ‘ઈંડું એ અવ્યક્ત મરઘીનું બચ્ચું છે. ઈંડું ખાતું એ એક પ્રકારના મર્મનો નાશ, એટલે મરઘીના બચ્ચાની હત્યા બરાબર છે.

ઈંડું સજીવન હોઈ તેના નાશથી ફરતાના સરકાર પડે છે. સીલોનના ડૉ. કમલપુ જે. જયસુરેયા ‘હાઉ હેલ્ધી આર એઝ’ પુસ્તકમાં પૃ૦ ૫માં કહે છે કે:- પ્રકૃતિનો નિયમ અટલ છે. જેવું વાવશે તેવું લખશે. જીવેને પ્રાણધાતનું કષ્ટ પહોંચાડીને સુખી થઈ શકવું બિલકુલ અસંભવ છે, પરંતુ પ્રાણધાતના હિંસક કૃત્યથી ભયંકર (કર્મદંડ) સજ થયા વિના રહેતી નથી, માટે ઇડા કે માંસ ખાવા નહિ, કારણ કે એથી પંચેન્દ્રિય જીવનો ભોગ લેવો પડે છે. જે આ લોકમાં આરોગ્યની હાનિ કરે છે, અને પરલોકમાં નરકગતિ દેખાડે છે.

જર્મનીના પ્રોફેસર એઅરવર્થે બોજનના સંશોધનમાં બતાવ્યું છે કે કેટલાક ખાદ્ય પદાર્થો કફપ્રલગ્ન કરે છે. તદ્દનુસાર ઇડાં ૫૧-૮૩ ટકા પ્રતિશત કફ ઉત્પન્ન કરે છે. જેટલા ખાદ્ય પદાર્થો છે તેમાં અધિક કફ કરનાર ઇડાં છે. આથી શરદી, તાવ, ખાંસી, દમ, પ્લુરસી, ગેનેરિયા, લ્યુકોરિયા, ફાડા, ફૂન્સી ઇત્યાદિ રોગો થાય છે. કદની દૃષ્ટિએ ઇડાં ઘણાં ખતરનાક છે.

બાળકો ઉપર થતી ઇડાની ગંભીર અસર

બાળવયમાં ઇડાં જેવા મહા-રાજસિક ખોરાક આપવાથી જઠરની પાચન-શક્તિનો સંપૂર્ણ નાશ થાય છે, બાળક રોગજન્ય રહે છે. શારિરીક વિકાસ અવરોધ પામે છે, તીવ્ર યાદશક્તિનો નાશ થાય છે અને વિદ્યા-અભ્યાસમાં અંચળ બને છે.

આખની તેજસ્વિતા વધારવા માટે ઇડાની હિમાયત કરવામાં આવે છે, પરંતુ ઇડાંનું સેવન કરનાર બાળકોને માત્ર ૬-૭ વર્ષની કુમળી વયમાં જ અશક્તિ આપ્યાનું પ્રમાણ અનેકગણું વિશેષ છે. જે બાળકો ઇડાં ખાતા નથી, તેના કરતાં જે બાળકો ઇડાં ખાય છે, તેઓની પાચનશક્તિના સંપૂર્ણ અભાવ ઇડાંને લીધે ઘણો જ ગંભીર થાય છે. બાળકો તેમજ પ્રૌદો અનેક રોગના ભોગ બને છે. એક માત્ર યુરિક એસીડના મારકણા વિપતે લીધે જઠરની નળજાઈ તથા આગળ વધતાં કમળો, વાયુ, પથરી, પરુ, લોહીનું દબાણ અને હૃદયરોગની બિમારી મોટા પ્રમાણમાં થાય છે. દરેક વ્યક્તિએ ઇડાંના સેવનથી હંમેશાં દૂર રહેવું જોઈએ. શક્તિની લક્ષ્યામણી સલાહમાં આરોગ્યને હોમી નાખવા જેવું નથી.

યુરિક એસીડના મારક એટલી પાચન શક્તિને બાળી ખાખ કરનાર ઇડાંને ખોરાકમાં ખપાવવાં, એના જેવી મૂખંતા બીજી કંઈ હોઈ શકે ? ઇડાં તો શું પણ યુરિક એસીડ જેવાં ભયંકર ઝેરી તત્ત્વોને ઉત્પન્ન કરનાર કોઈ પણ ખાદ્ય પદાર્થને ખોરાકમાં તો લેવાય નહિ.

અસહનતા જમાનામાં તો માછલી, માંસ, ઇડાં વગેરેનો જડમૂળથી સર્વથા ખોરાકમાંથી હંમેશાં ત્યાગ જ હતો. પુરાણકાળમાં તો ઇડાં વગેરે રાજસિક-તામસિક આહારને પિછારવામાં આવતા હતા. ઇડાંને બદલે તાજાં ફળ, સુકોમેવો વગેરે પુવાનોને આપવામાં આવતાં, જેથી શક્તિ અને આરોગ્ય સારા રહેતાં.

આમ અનેક નુકસાનોથી પુરવાર થયેલ ઈડાં ન ખાવા માટેની સાબિતી મુંબઈ ખાતેની હેક્ઝાન ઇન્સ્ટીટ્યુટે 'પોપણ અને તંદુરસ્તી'માં કરેલ છે.

ડૉ. બ્રહ્મએ જણાવ્યું છે કે કોલેજના વિદ્યાર્થીઓને સમજાવું છું કે ગામડાનાં છોકરાઓ નિશાળે જાય કે બહાર ધૂમે ત્યારે વિવિધ વૃક્ષોનાં તાળાં ફળો છૂટથી ખાય છે, તથા ઘરમાં સાદા અને શુદ્ધ ખોરાકમાં અનેક પોષકદ્રવ્ય મળી રહે છે, અને વળી ખુદ્દી હવા, સૂર્યનો તાપ, વહેતાં પાણી વગેરે તો મળે જ છે. જ્યારે એ લોકો શહેરમાં મજૂરી માટે રહેવા લાગે ત્યારે તેને એ બધી આમીજી કુદરતી ચીજો મળતી નથી તેથી અનેક રોગો થાય છે, અને વિટામીન આદિ દ્રવ્યો બહારથી દવારૂપે ખાવાં પડે છે. તેમાં શક્તિના બહાને ઈડાંનું સેવન કરતાં તેઓ જીવનભરની શક્તિને હણી નાખે તેવા વિવિધ રોગની સમજને પામે છે.

‘ઝેર ન ખાવું’ હોય તો ઈડાં ન ખાવ.’

ઈડાં વિષે પાશ્ચાત્ય તારણો અને સંશોધનો.

* કેલિફોર્નિયાના વૈજ્ઞાનિક ડૉ. કેથરિન નિન્મો તથા ડૉ. જી. અમેનઝા સંશોધન પ્રયોગો પછી તેઓ આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા છે કે, ઈડાંમાં કોલેટશેલ નામક ઝેર છે. આ ઝેર રક્તવાહિનીઓમાં ઉદ્ભાવ પડે છે. એ કારણે તેના પર મંદકી જન્મે છે તથા એનો માર્ગ સાંકડો થઈ જાય છે અને સંવેદનશીલતા ઘટવાથી વૃદ્ધત્વ આવે છે. આ કારણે વ્યક્તિ ઈડાં ખાવાથી બહુ જલ્દી વૃદ્ધ થઈ જાય છે, અને એની વય ઘટી જાય છે. આના વિવરણને અમેરિકાના ફ્લોરિડા વિશ્વવિદ્યાલયે ઈ. સ. ૧૯૬૭માં જ સ્વાસ્થ્ય જુલેટિનમાં પ્રગટ કરેલ છે.

* ઈંગ્લાંડના ડૉક્ટર ગેનર્ટગ્રાસ, પ્રો. ઓકાડા ડેવેડસન ધરવિંગ વગેરે વૈજ્ઞાનિકોએ પણ સંશોધન-પ્રયોગો કર્યા છે. એ આધારે એમણે સ્વીકાર્યું છે કે ઈડાં ખાનારાઓ એના હાનિકારક પ્રભાવને કારણે પેચિશ તથા મંદાગ્નિથી પીગાય છે, અને આગળ જતાં આમાશયનો ક્ષય તથા આંતરડામાં સડો થાય છે.

* ડૉ. ઈ. બી. એમસી. (અમેરિકા) તથા ડૉ. ઇન્દા (ઈંગ્લાંડ)એ પોતાનાં વિશ્વવિખ્યાત સ્વાસ્થ્યપુસ્તકો ‘પોપણનું’ નવીનતમ જ્ઞાન, અને ‘રોગીઓની પ્રકૃતિ’માં સ્પષ્ટ સ્વીકાર કર્યો છે કે ઈડાં મનુષ્ય માટે ઝેર છે. કેલિફોર્નિયા તથા કાર્બોલાઈડ્રેટ ઈડાંમાં ઓછું હોય છે, એટલે પેટમાં સડે છે, અને અનેક નવા રોગો પેદા કરે છે.

* ઈન્ફાઉના ડૉ. આર. જે. વિલિયમે કહ્યું છે કે 'શક્ય છે કે ઈડાંખાનાર લોકો શરૂઆતમાં અધિક સ્વસ્થતા અનુભવે છે અને બીજાઓને પણ તેમ લાગે, પરંતુ પાછળથી ભયંકર રોગના ભોગ બને છે, જેમાં બ્લડપ્રેશર, હાર્ટએટેક, એકઝીમા લકગ જેવા ભયાનક રોગ પ્રગટે છે.'

* મનુષ્યનું બોજન વનસ્પતિ, ફળ, દૂધ તથા દૂધ જ છે. દીર્ઘજીવી થવાનો આ જ એકમાત્ર રાજમાર્ગ છે. પ્રભુદ્ધ વર્ગના વૈજ્ઞાનિક અને વિચારક ધીરે ધીરે માંસાહારથી થતી શારીરિક હાનિને સમજવા લાગ્યા છે. માંસાહારથી બૌદ્ધિક અને ભાવાત્મક હાનિ તો એટલી બધી થાય છે કે, તેની તુલનામાં જો શરીરને નહિવત લાભ પણ થતો હોય તો એ પણ ત્યજવા યોગ્ય જ છે. માંસાહારને કારણે લાખો દર્દીઓ કેન્સરની પીડા ભોગવી રહ્યા છે.

શારીરિક, માનસિક તથા આધ્યાત્મિક હાનિ સહીને માંસાહાર તથા ઈડાંખા પ્રચાર પ્રબલ અને દેશ માટે દ્રોહરૂપ હોઈ પ્રબળ એનો સંપૂર્ણપણે બહિષ્કાર કરવો જોઈએ.

ઈડાં શક્તિદાયક નહિ, રોગોત્પાદક છે.

(૧) ડી.ડી.ટી. :-અદાર મદિનાના સંશોધનના પરિણામે ૩૦ ટકા ઈડાંખામાં ડી. ડી. ટી. હોવાનું જણાય છે.

-ટ્રિપિલિભાગ, ફ્લોરિડા 'અમેરિકા' હેલ્થજુનેટીન, ઓક્ટો ૬૭

(૨) હૃદયરોગ :-એક ઈડાંમાં લગભગ ૪ એન કેલેસ્ટર રોલની માત્રા મળી આવે છે. કેલેસ્ટ રોલના અધિક પ્રમાણના પરિણામે હૃદયની બિમારી, હાર્ટ બ્લડપ્રેશર, ક્રીડનીના રોગ અને પથરી વગેરે રોગો પેદા કરે છે.

ડૉ. રોબર્ટ ગ્રાસ પ્રો. ઇરવિંગ ડેવિડસન

(૩) પેટનો સડો :-ઈડાંખામાં કાર્બો હાઈડ્રેટ્સ જરા પણ નથી હોતું અને કેલેશિયમ પણ બહુ ઓછું હોય છે. પરિણામે પેટમાં સડો પેદા થાય છે.

ડૉ. ઈ. વી. મેકકોલમ, (ન્યુઅર કોલેજ ઓફ ન્યુટ્રીશન)

(૪) ટી. બી. સંબ્રહ્મણી :—મરઘીઓમાં ઘણી બીમારી હોય છે. ઇડાં આ બિમારીઓને ખાસ કરીને ટી. બી., સંબ્રહ્મણી વગેરેને પોતાને સાથે લઈ જાય છે અને એ ખાનારાઓ રોગના ભોગ બને છે.

(૫) એકઝીયા અને લકવા :—ઇડાંના સફેદ ભાગમાં એવિડિન નામનું ભયાનક તત્વ હોય છે. જે એકઝીમા, ખરજવું, દાદર, કેન્સર વગેરે ચામડીના દર્દ પેદા કરે છે. જે જનાવરોને ઇડાંનો સફેદ ભાગ ખવડાવવામાં આવ્યો હતો, તેઓ લકવાના રોગનો ભોગ બન્યા હતા, અને ચામડી મૂઝી ગઈ હતી.

ડૉ. આર. જે. વિલિયન્સ અને રોબર્ટ ગ્રાંસ.

(૬) ઝેરી રસ :—ઇડાંની અંદરની જરદી સ્વાસ્થ્યને માટે ઘણી જ હાનિકારક બને છે. આવા એક ઇડાંની જરદીમાં ‘કેલેરોટ્રોલ’ નામનું ઝેર મોટા પ્રમાણમાં હોવાનું જણાયું છે. આ ઝેર એક પ્રકારનું ચીકણું (આલ્કોહોલ) માફક ચીજ છે, જે કલેજમાં જમા થાય છે, અને (હૃદયમાંથી) લોહી લઈ જનારી ધોરી નસોમાં વહેતા લોહીના ભ્રમણને થંભાવી દે છે. આથી હૃદયની બિમારી, હાર્ડ વ્લડપ્રેસર, માનસિક રોગ, ગુરદોની બિમારી, પિત્તાશયમાં પથરા જેવા રોગ જન્મી શકે છે. આજે ચારેકોર ઇડાંનો પ્રચાર નિરર્થક વધતો રહ્યો છે. ઇડાંથી હૃદયના ધબકારા બંધ થઈ જવાનો ભય વધુ ને વધુ ગંભીર રીતે દેખાવા માંડ્યો છે.

ડૉ. જે. એમન વિલ્કન્સ અને ડૉ. કેથેરાલ્ડન નિમ્મો.

(૭) ઇડાંમાં નાઈટ્રોજન, ફોસ્ફોરિક, એસિડ અને ચરબી હોય છે, જેથી શરીરમાં તેજબીપણું વધવાથી અનેક રોગો પેદા થાય છે.

ડૉ. ગોવિંદરાજ.

(૮) ઈડા ઘણા મંદા પદાર્થોમાંથી (નર-માદાના રજવીયંથી) પેદા થાય છે અને તે અશુચિરસથી ભરેલા હોય છે. જેને મનુષ્ય અડકવાનું પણ પસંદ કરતી નથી. આરોગ્યનો નાશ કરવામાં એનાથી વધારે બીજું કંઈ વસ્તુ હોઈ શકે? એનો સ્વાદ લેવા જેવો નથી.

(હાઉ હેલ્થી એન્જ પૃષ્ઠ-૮)

ડૉ. કામતાપ્રસાદ, અભિમંજ (એટા) ઇન્ડિયા.

(૬) ઈડામાં કેલ્શિયમનાં અલ્પતા અને કાર્બોહાઇડ્રેટ્સ બિલકુલ ન હોવાને કારણે મોટા આંતરડામાં જતાં સડો પેદા કરે છે.

(ન્યુચર નોલેજ ઓફ ન્યુટ્રીશન પૃ. ૧૭૧, તથા હાઉહેલ્ધી આર એન્જ પૃ. ૬)
ડૉ. ઈ. વી. મૈકડોલમ.

(૧૦) ઈડાં મનુષ્યના આંતરડામાં રહેલા 'કામન વજીલાર્થ' જાતના કીટાણુઓને ઝેરી બનાવે છે. જેથી ભયંકર પ્રકારના રોગો થાય છે.

(ધી નેચર ઓફ ડીઝીસ વોલ્યુમ-૨ પૃ. ૧૬૪)
ડૉ. જી. ઈ. આર. મૈકડોનાગ, F.R.C.S. England.

[આહાર શુદ્ધિ પ્રકાશ પરથી]

મુંબઈમાં અપાએલા અહાર પ્રવચનોનો સંગ્રહ
રામાયણમાં સંસ્કૃતિનો સંદેશ | બેચ ભાગનું મૂલ્ય
પ્રવચનકાર: મુનિશ્રી ચન્દ્રશેખરવિજયજી | રૂ. ૧૨-૦૦
+ રૂ. ૧-૦૦ પોસ્ટેજ

- * જેનું ગામડાઓમાં ચોરે બેસીને અજોનો વાંચન કરવા લાગ્યાં છે.
- * જેના હબરો સેટ મુંબઈમાં ઉપડી ગયા છે.
- * જેના વાંચનથી અનેક ઘરોમાં વિકૃતિઓની સાક્ષ્યો શરૂ થઈ છે.

જેના મનનથી :

- * હિંમત હારેલાને હાથ મળી છે.
- * મરવા પડેલાને જીવન મળ્યું છે.
- * નાસ્તિકને ભગવાન જડ્યા છે.
- * યુવાનોએ પોતાની ભૂલો પકડી પાડી છે.

બીજી કોઈપણ સેટ કરતાં તમારા મિત્રોને રામાયણની જ સેટ આપો.

એનાથી જો પસંદાશે; કોકનું જીવન:
તો તમને મળી જશે; અણકલ્પ્યું પુણ્યનું ધન.
આજે જ મંગાવો.

કમલ પ્રકાશન ટ્રસ્ટ તરફથી
બહાર પડતાં પુસ્તકોનાં
પ્રાપ્તિસ્થાનો :

સોમચંદ ડી. શાહ

સુધોપા કાર્યાલય
છવન નિવાસ સામે,
પાલિતાણા (સોરાષ્ટ્ર)

મુખ્ય ઓફિસ :

કમલ પ્રકાશન ટ્રસ્ટ
૫૦૮૨/૩, બીજો માળે,
યાજ્ઞિક ઇન્સ્ટિટ્યૂટ સામે,
રતનપોળના નાકે,
ગાંધીરોડ, અમદાવાદ-૧
Phone : 385723

જૈન પ્રકાશન મંદિર

જસવંતલાલ ગિરધરલાલ
દોશીવાડાની પોળ, કાળુપુર
અમદાવાદ-૧

સેવંતીલાલ વી. જૈન

૨૦, મહાજનગલી, ૧લે માળે
ઝવેરીબજાર, મુંબઈ-૨

શ્રી સર્વોદય સાહિત્ય મંદિર

રેલ્વે સ્ટેશન, પ્લોટફોર્મ નં. ૧ ઉપર
અમદાવાદ-૧

શ્રી શંખેશ્વરપાર્શ્વનાથ જૈન

પુસ્તક ભંડાર
ધર્મશાળા પાસે,
શંખેશ્વર (વાયા-હારીજ)

આર્યાવર્તની મોક્ષપ્રધાન સંસ્કૃતિની-જ્યોત
ઘર ઘરમાં પ્રગટાવવા મથતું માસિક ...

મુક્ષાક્ષ

✽

ત્રિવાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧૫-૦૦

આજીવન સભ્ય રૂ. ૧૦૦-૦૦

✽

: ચિંતક :

મુનિશ્રી ચન્દ્રશેખરવિજયભુ

✽

સંપાદક :

હસમુખ સી. શાહ

કમલ પ્રકાશન ટ્રસ્ટ તરફથી પ્રકાશિત થયેલાં પુસ્તકો

(ઘેર બેઠાં વી. પી. થી મેળવો. પોસ્ટેજ ખર્ચ અલગ)

પ્રાપ્તિ સ્થાન : ૫૦૮૨/૩, ખીજો માળે, યાત્રિક ઈન્સ્ટીટ્યૂટ સામે,

રતનપોળના નાકે, ગાંધીરોડ, અમદાવાદ-૧. Phone : 385723

પ્રાપ્ય પ્રકાશનો :

લેખક : મુનિશ્રી ચન્દ્રશેખરવિજયજી

૧ વિરાગતી મસ્તી	૩-૦૦	૨૨ ત્રિલોકગુરુ મહાવીરદેવ (હિન્દી)	૧-૦૦
૨ ગુરુમાતા	૩-૦૦	૨૩ ત્રિલોકગુરુ મહાવીરદેવ (અંગ્રેજી)	૧-૦૦
૩ વંદના	૩-૦૦	૨૪ સળગતી રમસ્યાઓ	૩-૫૦
૪ વિરાટ જાગે છે ત્યારે	૩-૦૦	૨૫ આત્મા	૩-૦૦
૫ મહાપંથના અજવાળા	૩-૦૦	૨૬ ગાંધીવિચાર સમીક્ષા	૨-૫૦
૬ જૈનદર્શનમાં કર્મવાદ	૩-૦૦	૨૭ ઇતિહાસનું બેઠી પાનું	૨-૫૦
૭ ત્રિભુવનપ્રકાશ મહાવીરદેવ	૪-૦૦	૨૮ જૈનધર્મના મર્મો	૪-૦૦
૮ વિજ્ઞાન અને ધર્મ	૧૨-૦૦	૨૯ ટચુકડી કથાઓ	૪-૦૦
૯ અમીતા રેબો	૭-૦૦	૩૦ સ્વરક્ષાથી સર્વરક્ષા	૩-૦૦
૧૦ જાંજુવાલા સેટ-૧૯૭૧	૫-૦૦	૩૧ આતમ જાગે	૨-૫૦
૧૧ જાંજુવાલા સેટ-૧૯૭૨	૫-૦૦	૩૨ જનતા જાગે	૨-૫૦
૧૨ જાંજુવાલા સેટ-૧૯૭૩	૫-૦૦	૩૩ રામાયણ પ્રવચનો ભા.૧	૬-૦૦
૧૩ જાંજુવાલા સેટ-૧૯૭૪	૫-૦૦	૩૪ રામાયણ પ્રવચનો ભા.૨	૬-૦૦
૧૪ નાહ એસો જનમ બારબાર	૧૨-૦૦	૩૫ પ્રતિક્રમણ-સૂત્ર-વિવેચના ભા.૧	૨-૦૦
૧૫ જીવનઘડતર સેટ ૧લો	૭-૫૦	૩૬ Karma Philosophy in	
૧૬ જીવનઘડતર સેટ ૨લો	૭-૫૦	Jainism	૩-૦૦
૧૭ ગાંધી આવી રહી છે	૧૦-૦૦	૩૭ ઘેર ઘેર ઘોર હિંસા	૧-૦૦
૧૮ અદ્યતન	૩-૦૦	૩૮ પ્લાસ્ટીક સુવિચાર	૨૦-૦૦
૧૯ સ્વરાજનું લોખંડી ચોકડું	૭-૦૦	૩૯ અગમવાણી	૧૫-૦૦
૨૦ ચેત મહંદર ગોરખ આગા	૧૨-૦૦	૪૦ જાગ જાગ ઓ માનવ જાગ	૭-૦૦
૨૧ આપણે ફેર વિગારીએ	૫-૦૦	૪૧ ભવ-આલોચના	૦-૫૦
		૪૨ Science & Religion	૧૨-૦૦

મુનિશ્રી ચન્દ્રશેખરવિજયજીની કામળા અને કંદોર કલમે કંડારાતું

માસિક

“મુક્તિદૂત”

સંપાદક : હસમુખ સી. શાહ

ત્રિવાર્ષિક : ૧૫-૦૦

આજીવન સભ્ય : રૂ. ૧૦૦

આ પશુની હિસાઓનું પ્રમાણ તો માઝા
મૂકીને આગળ વધી રહ્યું છે. લાખો ટન દેડકાં,
કોડો ગાયો ! ભૂંડો ! વાંદરાઓ ! કોડો ટન
માછલાંઓ ! રોજનાં હજારો ગાડરો ! બકરાંઓ
બસ ચોમેર કતલ ! કતલ ! કતલ !

રે ! આવા બધા એકીસામટા નિસાસા
લેતો દેશ અને તેની પ્રજા શી રીતે સુખ, સમૃદ્ધિ
અને આબાદીનાં દર્શન કરશે !

ધરતીમાતાનો એક જ પ્રકોપ, એક જ
ક્રુપ, કેટલી પંચવર્ષીય યોજનાઓને એક જ પળમાં
પોતાના પેટમાં ગરકાવ કરી દેશે !

આ વડીલો અને સત્તાધીશો ! આજે જે
બાળકોને તમે માખી મારતાં, મચ્છર કે ઉંદર
મારતા શીખવો છો તેઓ આ જ શિક્ષણમાંથી
આવતી કાલે માણસોને મારશે હોં ! તેમનાં
માબાપને કે પત્નીને ઢીબી ઢીબીને મારશે !

તેમને આવા માણસમાર ન બનાવવા હોય
તો મચ્છરમાર કે ઉંદરમાર તો ન બનાવવાં.

મુનિશ્રી અબ્દુલોખરવિજયજી